

CULTURA CREȘTINĂ

Apare, cu excepția lunilor Iulie și August
la 10 și 25 n. a fiecărei luni.

Anul VII.

10—25 Aprilie 1918.

Nr. 7—8.

SUMARUL:

Dr. ALEXANDRU RUSU: 9 Mai 1918. (Demnitatea noastră la alegerea de mitropolit).

P. AUGUSTIN A. POP: Preotul și sf. Euharistie.

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU: Cuminecarea zilnică.

Dr. PETRE PORUȚIU: Etica advocaturii.

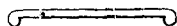
Dr. NICOLAE BRÎNZĂU: Alte probleme ale bisericii noastre (II. Organizarea preoțimii).

ÎNSEMĂRI: Câteva amănunte electorale (Dr. Alexandru Popa).
Șeptezeci de ani de muncă culturală (Dr. Vasile Șăuleanu).

CRONICĂ: Alegerea de mitropolit (ar.). Contribuiri pe seama „Asociațiunii” (r.). Un ajutor foarte bine venit (ar.). Centrale diecezane de reuniuni (r.). Adunarea generală a societății sf. Ștefan (vs.). Primatele Csernoch și statificarea școlilor confesionale (ar.). Statificare de școli (ar.).

CĂRȚI ȘI REVISTE: „Papok Közlönye” (r.). „Katholische Kirchenzeitung” (ar.). Cărți intrate la redacție.

TELEFON.

Bla j.

Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. 187—18.

Nou Abonament.

Incheiându-se anul VI (1916|17) al revistei, cu 1 Ianuarie 1918 deschidem nou abonament pe lângă următoarele prețuri:

Pe anul întreg 20 cor.

Pe jum. an 10 cor.

Scumpetea enormă a hârtiei, care de altfel abiă se mai găsește și urcarea neînchipuită a prețului de imprimare ne-au silit și pe noi să venim cu această ridicare a abonamentului revistei, fără de care existența ei nu putea fi prelungită. Cu prețurile de abonament fixate acum sperăm însă, să putem da cititorilor noștri revista iarăș de două ori pe lună, ridicând și ținând mereu la suprafață toate chestiunile cari în ceva formă privesc viața noastră bisericească.

Astăzi, mai mult ca oricând, avem lipsă neapărată de o presă bisericească la înălțimea cerințelor vremii și de aceea ne place să credem, că abonenții noștri nu vor părăsi, din cauza abonamentului urcat, șirurile acelor, cari înțeleg să sprijinească cu obolul lor o mișcare atât de importantă.

Redacția și Administrația
„Cultura Creștină“.

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI

AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 20.

Pe 1/2 an: cor. 10.

În străin.: cor. 24.

Numărul: 1 coroană

REDACȚIA:

Dr. Ioan Sămpăleanu, Ștefan

Roșianu, Dr. Alexandru Ni-

colescu, Dr. Alexandru Rusu și

Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Admi-
nistrația:

„Cultura Creștină”.

Bălăneșfalva.

9 Maiu 1918.

— Demnitatea noastră la alegerea de mitropolit. —

Pentru alegerea de mitropolit forurile competente au fixat ziua de 9 Maiu (26 Aprilie st. v.) c., ziua sfântului sfințitului martir Vasilie, episcopul Amasiei.

În fața acestui fapt împlinit, care pe ziua numită ne pune înaintea urnei din catedrala Blajului, primul gând trebuie să ne fie la Dumnezeu, pentru a cere dela el *lumină cerească* și *tărie de suflet*, fără de cari toate opintirile noastre în jurul unei bune și reușite alegeri vor rămâne fără efectul dorit. Vremea ce ne mai desparte de ziua alegerii este abia de câteva săptămâni, dar totuș de ajuns, pentru ca prin rugăciuni pii și curate, făcute de toți fiii provinciei noastre bisericești, să putem dobândi dela părintele milelor „*spiritul înțelepciunii și al înțelegerii, spiritul sfatului și al puterii*” (Isaia 11, 2).

1. *Lumina cerească*, care ne va da „*spiritul înțelepciunii și al înțelegerii*” dumnezeești, ne va deschide ochii, pentru ca să vedem limpede situația în care se găsește biserica noastră, să cunoaștem temeinic lipsele ei și să ne pătrundem cu adevărat de interesele ei de viață. În numărul din urmă al acestei reviste am stăruit mai pe larg asupra acestor interese, din cari oarecum dela sine se desprind lipsele și trebuințele bisericii noastre. Asupra lor nu mai insistăm de astădată, deși atât de multe s'ar mai putea adăuga în spiritul acelor considerații, fiindcă avem convingerea, că cititorii noștri vor ști desigur să le suplinească, cel puțin în parte, și dela sine. Dar

nu putem să nu ne oprim un moment asupra *situației în care se găsește acum biserica noastră*, spre a vedea ce concluzii ni-se impun din considerarea ei pentru ternariul ce va trebui să iasă din urnă.

Biserica noastră este astăzi într'o situație din cele mai dificile. O trezire a ei din amorțeala semiorientală, o renaștere a ei pe întreagă linia, ori cu alte cuvinte necesitatea unei puternice consolidări interne, sunt lucruri, cari formează programul firesc al celui mai apropiat viitor. Decât, acestea se pot ajunge numai așa, dacă împrejurările externe le favorizează, dacă liniștea internă a bisericii nu este turburată prin nici o primejdie mai grea din afară. Dar cine ar putea spune, că acesta e cazul nostru? Ori este doar cineva, a cărui inimă să nu sângereze și astăzi pe urma loviturii grele ce ni-s'a dat prin dismembrarea celor 73,225 de credincioși, alăturați, în cea mai bună parte fără voia lor, la vlădicia de Hajdudorogh! Credincioșii din parohia puternică (peste 1500 de suflete) și curat românească a Vașadului ne întrebă dacă mai pot ei avea nădejde, să prăznuască vreodată sărbătorile așa cum le-au primit dela părinți. Și noi, deși știm, că în 1914 eră p'aci să se facă ceva din revizuirea bullei „Christifideles“, n'avem astăzi cuvânt să-i putem asigura, că vor fi așezați de nou sub oblăduirea episcopiei noastre orădane. Imprejurările externe, cari atunci ne îmbiau o mică rază de nădejde s'au schimbat astăzi — hotărît fără nici o vină a acestei biserici! — esențial spre mai rău. O știm doară cu toții, că astăzi nu întărirea bisericii noastre este la ordinea zilei, ci slăbirea ei totală și din temelii prin incorporarea ei în sinul autonomiei catolice regnicolare. Apoi programul faimos de a crea pe o largă întindere o „zonă culturală maghiară“, care înseamnă nimicirea a zeci și poate a sute din școlile noastre confesionale, este a doua dovadă grăitoare pentru aceasta. Și acestea ajung! Din considerarea lor se poate convinge oricine, că biserica noastră poate nici când n'a fost primejduită mai greu — în înseși temeliiile sale —, decât în zilele noastre, situația ei poate nici când n'a fost mai dificilă, decât acum în preajma alegerii noului nostru mitropolit.

Și să nu ne amăgim! Situația aceasta cu siguranță nu se poate schimba prin *târgueli mărunte* cu aceia, cari ne-au creat-o, ci singur așa, că strângându-ne rândurile ne vom ști lupta bărbătește pentru drepturile noastre sfinte, impunând.

respectul cuvenit tuturor, cari cred, că pot să nu ne respecteze. Prilej mai potrivit pentru a da o dovadă despre demnitatea și conștiința de care suntem capabili, ocazie mai nimerită pentru a impune tuturor respectul cuvenit față de puterea noastră de viață, decât alegerea apropiată de mitropolit, nici că putea să ni-se îmbie. De aceea credem, că e neapărat de lipsă, să nu scăpăm acest prilej, să nu pierdem această ocazie. Ziua de 9 Maiu din acest an trebuie să fie pentru biserica noastră o zi istorică din cele mai însemnate, o zi de luminoasă îndrumare a rosturilor noastre bisericesti și școlare, pentru decenii și veacuri. Și va fi așa, dacă în urna de alegere din fața sfântului chivot *nu va intra nici un singur nume, care, într'o formă sau alta, reprezintă un program de umilire și abdicatie.* O pretinde aceasta situația în care se găsește biserica noastră, o pretind interesele de viață și marile ei trebuințe, dar — dacă-i iertat să facem aici o gradație — mai pe sus de toate o pretinde *demnitatea noastră* și noi credem tare, că bunul Dumnezeu ne va lumina cu „spiritul înțelepciunii“ sale, ca în inimile noastre să se așeze „spiritul înțelegerii“ aceștia.

2. Dar atâta nu ajunge. În rugăciunile noastre trebuie să mai cerem dela Dumnezeu și *tăria necesară de suflet*, „spiritul sfatului și al puterii“.

Motivul este la îndemâna oricui. O luptă ce se dă pentru un ideal, care eschide interese familiare și ambiții personale, își are totdeauna greutatea sa. Trebuie să fim deci pregătiți, că nici lupta noastră pentru a scoate din urnă un ternar, care să reprezinte un program ce răsare spontan din interesele de viață ale bisericii noastre, un program de demnitate și conștiință, nu va fi ușoară. Dar asta să nu ne descurajeze, ci mai vârtos să ne deie putere. Cauza noastră e dreaptă și când luptăm pentru ea în numele Domnului și singur spre binele și mântuirea Sionului nostru iubit, nime nu-i iertat să ne găsească de răi, nime nu-i iertat să ne osândească. Avem lipsă de multă tărie mai ales în vederea teroarei poveștilor, ce s'au pornit — poate ca nici când până acum — în jurul acestei alegeri. Ci-că, alegerea numai atunci va fi aprobată, dacă va intra în ternar și vre-un patriot pe sprânceană, că ministrul Apponyi și-ar fi asigurat pentru cazul contrar la Maiestatea Sa o a doua alegere și alte multe de acestea. Dar cine poate să le creadă?! Crediința noastră e, că ele s'au pornit tocmai de aceea, pentru că n'au nici un temei solid. Scrisoarea mi-

nistrului Apponyi adresată în cauza alegerii Ordinariatului nostru zice anume, că dorește să fie aleși acela, „*cari în cea mai mare măsură se bucură de iubirea și încrederea, de stimă și reverința preoștii alegătoare*”, și aceste cuvinte ale însuș ministrului spulberă orice temei de poveste. Dar oricum ar sta lucrul, pe noi aceste povești nu ne pot influența. Maiestatea Sa ne-a recunoscut dreptul de candidare. Alegerea candidaților noștri trebuie să fie prin urmare liberă de orice presiune de sus ori din afară. Aceasta este fără îndoială dorința Maiestății Sale, acesta este acum dreptul nostru și *datorința noastră cea mare*.

Să fim deci tari și neînfricați! La alegerea din 9 Maiu să dovedim, că ne-am știut rugă și că Dumnezeu ne-a ascultat rugăciunea. Pagina zilei sfântului și sfințitului martir Vaslie, episcopul Amasiei, să nu fie pentru istoria bisericii noastre o pagină de rușine și de moarte, ci una strălucitoare de înaltă demnitate și de glorioasă înviere. Să dăm atunci lumii dovadă, că clerul nostru se știe pătrunde de spiritul elevat al săptămânii celei luminate!

Dr. ALEXANDRU RUSU.

Preotul și sf. Euharistie.

Între Isus Hristos din sf. Euharistie și între fiii bisericii sale este cea mai strânsă legătură. Aceasta provine din înțelesul scop, pe care îl are Isus în aceasta sf. taină: să rămână pururea între noi, să se jertfească neconștient pentru noi și să ne slujască de hrană pentru susținerea vieții noastre supranaturale. În aceasta lucrare euharistică preotul, din însăși instituția Domnului Hristos, e un factor hotărâtor în așa măsură, încât fără preot nu este nici Euharistie, nici jertfă euharistică; și întors: fără Euharistie, în ordinea de acum a mântuirii noastre, nu este nici preoție. Euharistia și preoția sunt în modul cel mai strâns împreunate, astfel încât după sf. Toma de Aquino, însuș caracterul indelebil preoțesc e primo loco euharistic.

Și e firesc să fie așa. Căci puterea preoțească se manifestă mai ales față de sf. Euharistie. Ea este o putere, pe care o are omul hirotonit de preot asupra trupului Domnului Hristos. Este o putere, care se deprinde mai ales în *consacrarea pâinii și a vinului, și aducerea sf. jertfe; și în mod permanent,*

În *tratarea* ulterioară a sf. Euharistiei. Puterea aceasta este o putere înfricoșată, dumnezeiască, împrumutată omului mărginit și păcătos. De ni-s'ar deschide, în clipa consacrării, ochii sufletului nostru, înși-ne ne-am cutremură de mărimea puterii noastre. Înaintea preotului stă pâinea și vinul. Toate sunt gata, ca jertfa cea sfântă să se săvârșască. Ceriul și pământul stau în așteptare: ceriul, ca să se coboare de-acolo Isus, Fiul lui Dumnezeu, și să-și ascundă măreția sa dumnezeiască sub smeritele specii pe altar; pământul, ca să primească pe Răscumpărătorul său. Un semn așteaptă toate, un glas numai, ca aceasta minune, aceasta întrupare nouă a Fiului lui Dumnezeu, aceasta împăcare a ceriului și a pământului, să se săvârșască, și acest glas e: *glasul preotului*. Un singur act de voință e hotărîtor în aceasta coborîre; ceriul și pământul se supun într-o clipeală acestei voințe: *voința preotului*. Și când cuvântul lui a resunat, în pâinea și vinul dinaintea sa se întâmplă o schimbare în ordinea naturii: substanța pâinii și a vinului se prefacă în trupul și sângele lui Isus Hristos, și unde mai înainte a fost numai pâine și vin, acum e însuși Dumnezeu cel viu, Dumnezeu-Omul cel întrupat, ascuns sub specii.

Acum deja *sunt dol* de față la altar: Isus Preotul cel mare, care pe sine însuși se aduce de jertfă Tatălui ceresc, și dirigătorul său, părtașul preoției sale: preotul. El nu mai e persoană privată, ci e *reprezentantul bisericii* lui Hristos, pentru care și prin care se aduc toate jertfele. Căci jertfa lui Isus e jertfa bisericii, jertfa omenirii, și mâinile preotului sunt mâinile omenirii, când, înălțând sfintele daruri către Tatăl ceresc, zice: „Ale tale dintru ale tale, ție îți aducem de toate și pentru toate!“ Această lucrare preoțască o face însă și Isus în sf. jertfă euharistică, deci preotul cu Isus se împreună într-o singură preoție, și preotul devine cu adevărat *alter Christus* la altarul Domnului!

Cât de amețitoare este înălțimea aceasta a statului preoțesc și cât de strânsă legătura euharistică dintre preot și Isus Hristos! Cu dreptul a putut să exclame sf. Ioan Gură-de-Aur, când, după chirotonirea sa, a celebrat pentru prima oară sf. liturghie: „E într'adevăr aieva, cecece s'a petrecut cu mine? Și cecece s'a întâmplat, întâmplatu-s'a într'adevăr, ori doară suntem numai prada unei amăgiri? Nu este oare noapte și nu e totul numai un vis? E într'adevăr ziua luminoasă și suntem oare în plină trezvie? Căci cine ar putea crede, că la lumină

de ziua, când toți oamenii sunt veghietori și treji să fie înălțat un om așa de mic și neînsemnat la o înălțime așa de mare a vredniciei?" El era conștiu de sublimitatea oficiului său, dar era conștiu și de adâncul cel nesfârșit al nimicniciei sale. El vede cu sufletul său pe Dumnezeuul său înaintea sa, și jur împrejur îngerii ținându-l în adorare, și în aceasta dumnezeiască și sfântă societate se vede pe sine însuși, omul păcătos, jucând un rol hotărâtor. Cine dintre oameni se va simți vrednic de aceasta societate euharistică?

Și cu toate acestea preotul e dator, în urma oficiului său preoțesc, să petreacă cât de des cu trupul și în mod permanent cu inima în această societate, și să învețe regulile ei de bună-cuviință. Când te afli în societate omenească, se împută atât de greu călcarea acestor reguli. Dar când ai de a face cu Dumnezeu, și încă în acel chip, cum se întâmplă aceasta în sf. jertfă: orice irreverință, orice neatențiune, orice necuviință și murdărie, mai ales cea sufletească, trage greu în cumpănă. Cu toate acestea sunt preoți, cari în viața socială observă cu scrupulositate toate regulile de atingere socială; dar când se află în societatea euharistică a lui Isus: bruschează toate acestea reguli. Nu e mirare, dacă sufletul lor se înstrăinează tot mai mult de această societate. Nu e mirare, dacă inima lor se întoarce către fapte și nu se înfioară nici chiar de *păcatul mortal*. Cât de neplăcut trebuie să se simtă Isus, când un astfel de preot îl cheamă din ceriul său, îl ia în mână, îl introduce în inima lui necurată, ori îl poartă lângă inima lui vrăjmașă la cutare bolnav. Cum se înfioară parecă Isus în sf. Euharistie, când vede pe un astfel de preot intrând în biserică să slujască sf. liturgie; el rostește din nou cuvintele sale din grădina Olivilor: „Iată, s'a apropiat, celce mă vindel!" (Marcu 14, 42). Și, de fapt, un astfel de preot, în sf. jertfă, ca un al doilea Iuda, sărută pe Isus și-l restignește!

Legătura strânsă dintre preot și sf. Euharistie după săvârșirea sf. jertfe nu încetează, ci dăinuște mai departe, pe cum și Isus rămâne și pe mai departe în sf. Euharistie pe altar într'o stare de jertfă necurmată. Și aici iarăși trebuie să ne cutremurăm și să ne înfricoșăm de *puterea cea mare*, care ni-s'a dat nouă preoților *asupra trupului Domnului nostru Isus Hristos*. Pe cum în noaptea patimilor sale de bunăvoie „ca o oaie la junghiere" și „ca un miel nevinovat, fără de glas" — care „nu-și deschide gura sa", s'a dat în mâinile preoților jidovești:

tot așa, ca un miel fără de glas, se dă el în sf. Euharistie în mâna preotului Legii noue. Acesta poate să facă cu el cum voiește. Poate să-l cinstească și să i-se închine ca Dumnezeuzeului său; dar poate să-l și ignoreze și să-l trateze ca și pe un lucru neînsuflit. Poate să dispună de el cum află de bine. Il poate pune în chivot, ori îl poate scoate de acolo, îl poate lăsa în biserică ori îl poate duce cu sine. Il poate așază într'un sălaș splendid, ori îl poate pune într'o cutie simplă, veche, prăvoasă. Infricoșată și primejdioasă putere este aceasta, care o deprinde preotul asupra viitoriului său Judecător!

Mai are însă preotul și altă legătură strânsă cu sf. Euharistie. Isus Hristos petrece în sf. Taină pentru ca să ajungă în cea mai strânsă împreunare cu oamenii. Dar fiindcă El însuși în sf. Euharistie e într'o stare de mortificare și jertfă desăvârșită, el a pus un vestitor lângă sine, un om, care să ridice vălul acela tainic, care îl acopere pe Isus în sf. Euharistie, și să-l vestească tuturor. Acest om e preotul. De aceea el trebuie să fie în deosebită intimitate cu Isus; să-l vadă, să-l cunoască, să-și însușască spiritul lui, virtuțile lui, așa, ca să poată zice poporului său: „Fiți următorii mei, pe cum și eu al lui Hristos!“ (1. Cor. 4, 16). El trebuie să se prefacă după chipul lui Hristos, să fie un alter Christus! Pentru ce? Pentru că el este medtul euharistic, prin care Hristos sfințește lumea. Prin sufletul lui, ca pe un drum de țară, trebuie să se reverse grațiile euharistice, vieța cea suprafirească, în sufletele credincioșilor. El este prisma aceea, prin care lumina sf. Euharistiei trebuie să se manifeste altora în mii de colori atrăgătoare. El are să o vestească, să o facă cunoscută înaintea tuturor. În schimb însă poate să fie și un izolator, un suflet împietrit și rece, prin care razele de lumină și căldură ale sf. Euharistiei nu trec; în cazul acesta atât poporul, cât și sf. Euharistie vor rămâne, în raportul lor unul față de altul, în întunec. „Lumina trupului este ochiul... Dacă ochiul tău va fi întunecat, tot trupul tău va fi întunecat“ (Mat. 6, 22, 23). Isus în sf. Euharistie, cu biserica sa cea vie formează un singur trup: „O pâine, un trup suntem mulți, toți, cari dintr'aceeaș pâine ne împărțăm“ (1. Cor. 10, 17). Iar ochiul acestui trup este preotul. Iată deci, că în preot trebuie să se vadă, să se întâlnească euharisticul Isus cu sufletele credincioșilor săi. Preotul poate să prilejuiască necurmat aceasta întâlnire — ce binecuvântare pe sufletul lui! —, dar poate să o și împiedece. În cazul acesta el e un nor întunecat

Între Dumnezeu și oameni. Nu e mirare dar, dacă astfel de nori ascund de mulțorii fulgerile grozave ale mâniei lui Dumnezeu.

Prin sufletul preotului trebuie să treacă curente de viață nouă, pururea nouă, ale sf. Euharistiei — spre sufletele credincioșilor. Deci preotul nici într-o clipă nu este iertat să se depărteze cu inima de lângă Isus. El are să trăiască pururea lângă altar și pentru altar, căci altarul este sălașul pământesc al Mântuitorului. El nu trebuie să-și uite, că în butul oficiului său sublim, e numai o *biată crenguță*, care toată puterea de viață sufletească și supranaturală, toată puterea oficiului său preoțesc, și-o trage din puternicul trunchiu al sf. Euharistiei. El nu trebuie să-și uite, că acolo pe altar e cineva, care e mai mult decât episcopul sau mitropolitul său, mai mult chiar decât papa din Roma: acolo e *Preotul preoșilor*, aproape, aproape de tot. El îi urmărește toate mișcările, îi observă toată activitatea preoțască, râvna în pastorație, în mărturisiri, în cuminecări, în cateheze, în predici, în luminarea și mângâierea poporului. Câte lucruri dureroase trebuie să vadă Isus din sf. taină! Câți preoți uitați de sine! De câteori trebuie să-și întoarcă Isus sensul cuvintelor sale dela Matei (10, 16): „Iată eu vă trimit pe voi, ca pe miel în mijlocul lupilor!” — în sensul: „Iată, voi v-ați făcut lupi răpitori în mijlocul oilor mele!”

Preotul deci să nu-și uite nici într-o clipă de Cel ascuns sub specia pâinii, la aparență atât de neputincios și nesensibil. Dimpotrivă, trebuie să-l *căutăm și să-i vorbim cât mai des*. El ne primește totdeauna cu drag, ca și pe cei 72 de învățați ai săi, când s-au întors din apostolie. Avem atâtea de vorbit cu el. Avem lipsă atât de arzătoare de luminarea, sfatul și întărirea lui și foarte des de mângâierea lui. Avem să-i *facem raport* despre noi înșine, despre activitatea noastră, despre sufletele încredințate nouă și cauzele lor. Îi desvăluim succesele și nesuccesele, piedecile și greutățile, mijloacele și modalitățile în *pastorație*; ne recunoaștem neștiința și slăbiciunea noastră; cerem sfat și ajutor, inimă nouă și duh nou! Îi recomandăm în grijă sufletele, cari le păstorum. Îi desvăluim bucuriile și mângâierile, nădejțile și temerile, ispitele și luptele noastre. Ne recunoaștem slăbiciunile, greșelele, păcatele și cerem iertarea lor. Îi vorbim sincer, deschis, cu încredere, căci suntem la *prietinul nostru cel mai bun, cel mai credincios, cel*

mai afabil, cel mai înțelept, cel mai puternic. Vorbim inimei lui celei străbătute de simțirile omenești ale durerii, compătimirii, dragostii. Și el nu va rămâne mut. El va grăi cu noi, și noi vom înțelege mai limpede glasul lui, decât dacă l-am auzi cu urechea.

Adorația aceasta față de Isus Hristos în sf. Euharistie e ceva atât de firesc, atât de normal, încât un preot conștiu de sine o va face, nesilit și neîndemnat de nimeni, decât numai de credința vie a sufletului său, cât va putea mai des. Așa au făcut toți preoții cei adevărați. Mulți dintre ei au fost atât de cuprinși de diferite afaceri, încât nici o clipă liberă nu le-a ramas; cu toate acestea pentru adorație își aflau timp chiar și zi de zi. Ei nu pregetau să-și jertfească pe un ceas-două libertatea lor, voia lor, ocupațiile lor, distracția lor, de multe ori și somnul lor euharisticului Isus. Ceeace „Asociația preoților adoratori” poștește dela membrii săi e numai o mică parte din ceea ce ar trebui să facă fiecare preot.

Isus în sf. Euharistie e într'o stare necurmată de umilință și de jertfă. *El priveghiază neconținut* între noi și pentru noi. El e atât de singur, atât de părăsit. Cu dreptul așteaptă deci, ca să priveghiem și noi, mai ales noi preoții, baremi cât de puțin împreună cu el. El ne strigă la el: „Venți la mine!” — Ne reține la el: „Rămâneți întru mine!” Ne mustră somnolența noastră: „*Au n'ați putut o oră priveghia împreună cu mine?*” (Mat. 26, 40).

Până când vom răbda nepăsători această muștrare?

Până când vom dormi?

P. AUGUSTIN A. POP.

Cuminecarea zilnică.

Decretul Pontificelui Piu X. din 20 Decembrie 1905 despre cuminecarea deasă și zilnică este dintre cele mai importante decrete câte au emanat dela capii bisericii în decursul veacurilor. Cardinalul Vives y Tuto vestitul canonist al bisericii apusene spune: „Cutez să afirm fără teamă despre acest decret, că el constituie cel mai luminos document al milii dumnezeiești față de biserică. Sa după Conciliul Tridentin și după revelațiile făcute fericitei Margareta Maria Alacoque.” A avea prin punerea în practică a acestui decret mai curând și mai

sigur decât prin orice alt mijloc se efectuește ținta aceea măreață: restaurare omnia in Christo.

Decretul acesta despre cuminecarea deasă și zilnică, emanat dela s. Congregațiune a Conciliului, obligă biserica întregă, deci și biserica răsăritului, și în special și biserica noastră particulară greco-catolică română. Ar trebui desi ca și noi eu toții, credincioși și preoți deopotrivă, să-l punem în practică, să ne apropiem cât de des, chiar zilnic de sfințele, dumnezeestile și de viață făcătoarele ale lui Hristos taine, pentru ca viață să avem și mai multă să avem. Dar durere, de câte ori vrem să aplicăm acest decret în viața credincioșilor noștri, dăm de indiferentismul și răceala multora, cari te iau în batjocură și te acuză eventual, că vrei să introduci reforme apusene, și s'o spunem fără înconjur, să latinizezi biserica strămoșească răsăriteană. Și acuza aceasta ți-o aruncă în față, sau o spun în taină, chiar preoți și clerici de ai bisericii, cari ar fi mai chemați decât oricine să te sprijinească în reînnoirea sufletescă a credincioșilor bisericii tale. Adevărat, că sunt puțini acești rătăciți, dar totuș te doare sarcasmul lor și atitudinea lor potrivnică, derivată din ignorarea totală a trecutului bisericii, și a spiritului evangheliei.

Să vedem deci ce ne spun Scripturile, ce ne spune trecutul bisericii, pentru ca să nu mai orbecăm în întunec. Oare nu cetim în Evanghelie: „Zis-au lor Isus: Amin, amin, zic vouă, de nu veți mânca trupul Fiului omenesc și nu veți bea sângele lui, nu veți avea viață întru voi. Celce mănâncă trupul meu și bea sângele meu, are viața vecilor și eu îl voiu învia pe el în ziua cea de apoi. Că trupul meu ou adevărat este: mâncare și sângele meu ou adevărat este beutură. Celce mănâncă trupul meu și bea sângele meu întru mine rămâne și eu întru el... Aceasta este pânea, care s'a pogorit din cer, nu precum au mâncat părinții voștri mană și au murit, celce va mânca pânea aceasta viu va fi în veac.”¹⁾ Nu denoată pasagiile acestea dorința fierbinte a Mântuitorului, de a ne împărtași cât mai des cu trupul și sângele său? Nu acesta este înțelesul firesc al cuvintelor Mântuitorului? Precum trupul are lipsă zilnic de hrană, tot astfel are lipsă și sufletul și mai vărtos sufletul; iar hrana sufletului este această pâne ce s'a scoborit din cer. Așa tâlcuiește și renumitul Catechism roman.

¹⁾ Ioan 6, 53--58.

Creștinii au înțeles acest glas dumnezeesc al lui Isus și s'au grăbit să pue în practică gândul Mântuitorului, căci cetim în Faptele Apostolilor: „Și cari bucuros au primit cuvântul lui, s'au botezat și se adăuseră în ziua aceea suflete ca la trei mii, și petreceă întru învățătura apostolilor, și întru împărțășirea și întru frângerea pâinii și în rugăciuni și în toate zilele petrecând cu toții dimpreună în biserică și frângând prin casă pânea, primii hramă întru bucuria și întru prostia inimii.“¹⁾ Sub frângerea pâinii toți tâlcuitorii sfintei Scripturi înțeleg Euharistia. De aceea și traduce bunăoară textul sirian pasajul de mai sus cu cuvintele: întru împărțășirea și întru frângerea *Euharistiei*.

Sfinții părinți mărturisesc în operele lor despre practica generală a credincioșilor de a se împărțăși zilnic cu trupul Domnului.

Pseudo-Dionisiu ne spune, că în biserică străbună se cuminică toți ceice participă la consacrarea sfintei Euharistii.²⁾ Acelaș lucru îl atestă sfântul martir Iustin († 167) în prima sa apologie adresată împăratului Antonin Piu³⁾ și sfântul Cyprian († 258) în tâlcul rugăciunii Domnului. „Noi primim, zice dânsul, zilnic preasfântul sacrament al altarului ca hrană a sufletului, ca să nu ne despărțim de trupul lui Hristos.“⁴⁾ Sf. Ieronim († 420) spune,⁵⁾ că pe vremea sa eră obiceiul în Roma să primească credincioșii sfânta cuminecătură de câte ori asistau la sfânta liturghie, și în epistola 77 a aceluiaș cetim, că practica împărțășaniei zilnice eră nu numai în Roma, ci și în Spania. Sfântul Basiliu, arhiepiscop de Cesarea († 379), spune iarăș: „Este, ce e drept, bine și salutar, să primim zilnic sfântul trup a lui Isus Hristos; dar la noi e obiceiul a se apropiă de masa Domnului numai de patru ori pe săptămână, Dumineca, Miercurea, Vinerea și Sâmbăta; apoi în zilele în care se prăznuște amintirea vre-unui martir, orice zile ale săptămânei ar fi acelea.“⁶⁾ — Tot acest sfânt spune: „A se împărțăși zilnic și a primi trupul și sângele lui Hristos, e bine și folositor, pentru că însuș Hristos spune limpede: Celce mănăc trupul meu și beă sângele meu, are viața vecilor. A se împărțăși deci mereu

¹⁾ Faptele Apost. 2, 43—46.

²⁾ Hier. Eccl. c. 13.

³⁾ Apol. I. 65—75.

⁴⁾ De orat. petit. 4.

⁵⁾ Epist. 50.

⁶⁾ Epist. ad Caesar. Patriciam.

cu trupul și sângele Domnului, nu înseamnă în definitiv alta, decât a câștiga vicața de veci. Cine se îndoaie despre asta?¹⁾ S. Ioan Gură de Aur sfădește pe cei ce se apropiau de masa Domnului numai odată pe an,²⁾ și enunță: „Cina cea de taină o primim zilnic ca pe o mâncare ce produce mântuirea sufletului nostru, ca să nu ne despărțim de trupul Domnului.“³⁾ Practica de a se cuminecă zilnic eră pe vremea sf. Augustin și în Africa, căci zice acest sfânt: „Unii primesc trupul și sângele Domnului în fiecare zi, alții numai în zile anumite, airea se celebrează sfânta liturghie zilnic, pe alocurea numai Sâmbăta și Dumineca, sau numai Dumineca.“⁴⁾ Tot astfel nu pregetă să scrie sf. Ambrosiu, episcopul din Milan: „Dacă este o pâne de toate zilele, de ce o primești numai după scurgerea unui an? Primește zilnic ceea ce îți este spre folos. Trăește de așa, ca să fi vrednic s'o primești zilnic. Celce nu-i vrednic s'o primească zilnic nu-i vrednic s'o primească nici după trecerea unui an.“⁵⁾ Pe baza tuturor mărturiilor acestora sf. Thoma de Aquino nu pregetă să declare,⁶⁾ că împărtășirea zilnică cu trupul Domnului a fost chiar poruncită în primele veacuri ale creștinismului. Însă ori că vom admite această părere a sf. Thoma, ori că vom zice cu Suarez,⁷⁾ că această practică generală a izvorât numai din evlavie deosebită a primilor creștini, fără poruncă specială de a bisericii, practica cuminecării dese, chiar zilnice, în biserica primitivă fie răsăriteană, fie apuseană, nu se poate contesta. Numai după ce s'a răcit zelul creștinilor, și au început să neglige cu totul sf. Euharistic, a trebuit să întrevină papa Fabian și să ordone prin decretul său⁸⁾ credincioșilor, să se cuminece baremi de trei ori pe an la Paști, Rusalii și Crăciun, și mai târziu, înrădăcinându-se fărădelegea și mai tare în sufletul oamenilor, să vină Inocențiu al III-lea și să ordone în Conciliul Lateran (1215) cuminecare baremi odată pe an, la Paști; ne omițând, firește, nici atunci sfatul părințesc, dat tuturor creștinilor, de a se cuminecă în fiecare Duminecă. Iată care-i

¹⁾ Epist. ad Patriciam de commun.

²⁾ I. Epistola ad Timoth. Cap I. homilia V. 3.

³⁾ Lib. de orat.

⁴⁾ Ep. 54 ad Ianuarium.

⁵⁾ De sacrament. lib. 5. c. 4.

⁶⁾ P. III. qu. 80. a. 10 ad 5.

⁷⁾ Disp. 69 sect. 3.

⁸⁾ Decr. 7.

adevărul împărtășirii cu sf. Euharistie, privit în lumina istoriei, a trecutului bisericii. Deci numai cei ce ignorază sau vreau să ignoreze trecutul glorios al bisericii creștine, și cărora le mai convine să trăim în văile adânci ale păcatelor și patimilor joshnice, decât să ne avântăm și noi spre culmile senine ale unei vieți supranaturale, trăite în comuniune intimă sufletească cu Fiul lui Dumnezeu, numai aceștia pot avea de obiecționat contra mișcării, care dorește să generalizeze practica cuminecării dese, și să reînvieze trecutul glorios.

Vrem deci să reținem și noi toate în Isus Hristos, schimbând fața pământului? N'avem decât să ne încopciem cu trecutul bisericii și să apucăm și noi calea triumfală ce duce la cetatea veșnică a lui Dumnezeu, care e Ceriul. Calea aceasta este, repet, împărtășirea deasă, chiar zilnică cu Trupul Domnului, care ne chieazășuește vieța vecilor.

Până bine de curând autorii de teologie morală și ascetică erau, în general vorbind, severi în ce privește condițiile de a se pune credincioșilor, cari doriau să se cuminece mai adeseori peste săptămână sau doară chiar zilnic, și păreri lor li-se acomodau și duhovnicii, zice cardinalul de Colonia Fischer într'una din pastoralele sale din 10 Maiu 1908. Pontificele Piu X. a delaturat odată pentru totdeauna aceste condițiuni grele, satorind numai două condițiuni pentru cuminecarea mai deasă, sau chiar zilnică: 1. statul grației sfințitoare și 2. intențiunea curată sau evlavioasă. — Condițiunea cea dintâiu pretinde să fim mântuiți de păcat greu. Cel ce-i conștiu de păcat de moarte trebuie să se spovedească înainte de a se apropia de masa Domnului, să capete deslegare în scaunul mărturisirii. Păcatele numai ușoare nu împiedecă nicidecând sfânta cuminecare, nici chiar cuminecarea zilnică. De sigur e bine și salutar — și creștinii evlavioși o și practică. — să stârnești actul părerii de rău depline, înainte de a te împărtăși, pentru toate păcatele săvârșite, chiar și cele veniale. Dar e evident, de altă parte, că cel ce se apropie des sau chiar zilnic de masa Domnului cu smerenie și pietate, se scapă prin aceasta încetul cu încetul în chip firesc de înșasă alipirea față de păcatele veniale, fiind eliberarea aceasta din cătușele păcatului venial tocmai unul din roadele deosebite ale fiecărei cuminecări.

În ce privește condițiunea a doua, intențiunea, va se zică, curată, ea nu înscamnă altceva decât, că trebuie să ne apropiem de masa Domnului spre mărirea lui Dumnezeu și promovarea

binelui nostru sufletesc. Așadară să nu ne apropiem de altarul Domnului din datină, din vanitate, numai spre a imita pe alții, a seceră laude înaintea altora, spre pildă înaintea superiorilor, sau dintr'un fel de evlavie mai mult sentimentală. Să ne călăuzească deci o pietate solidă, bărbătească, întemeiată pe credință supranaturală și pe dragostea sfântă a lui Dumnezeu, care se validează în practica vieții în observarea poruncilor dumnezeiești și în urmarea Domnului Nostru Isus Hristos. Așa glăsuște cuvântul cuminte al arhiepiscopului din Colonia. Și trebuie să mulțumim lui Dumnezeu, că aceste condițiuni le poate împlini prea ușor orice creștin, care ieă în serios chestiunile sufleteste.

Incheiu cu dorința fierbinte, ca practica cuminecării dese, sau zilnice, dela care depinde progresul bisericii lui Hristos, să se reintroducă și în biserica noastră, ca și în acest punct să se dovedească a fi o ramură verde a bisericii universale apostolice. Cei ce-și iubesc cu adevărat biserica să conlucre la realizarea acestei ținte mărețe, cu toate puterile sufletului lor, învăpăiat de dragostea Domnului nostru Isus Hristos.

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU.

Etica advocaturii.*)

Concepția creștină consideră moralitatea ca o parte integrantă a credinței, ca spiritul ei dătător de viață. Originea și sancțiunea normelor etice după această concepție este credința în Dumnezeu, care răsplătește binele și răul. Literatura iuridică modernă nu este însă stăpânită de această concepție metafizică. Ea consideră moralitatea ca unul dintre rezultatele luptei omenești pentru fericirea pământească. În sensul acestei concepții omenimea a ajuns la acest rezultat, la moralitate, în măsura în care oamenii, singuraticii ca și societatea, au fost

*) Publicăm acest studiu al dlui Dr. Poruțiu, un bun iurist al generației mai tinere de avocați, cu toată că este prins în cadrele etice așa-numite *utilitariste*, care diferă esențial de etica concepției noastre creștine. Autorul însuș lămurește de ajuns deosebirea dintre aceste două concepții, așa că găsim a fi de prisos să mai stăruim și noi asupra ei. Ținem numai să fixăm, că din partea noastră nici decât nu ne identificăm cu aceste cadre, alese și din partea autorului singur numai din motivul, că afirmative întregă literatura iuridică modernă — pe care în mod firesc razimă și acest studiu — e stăpânită de principiile etice utilitariste. N. R.

conduși — afară de aspirațiile lor egoiste — și de considerațiuni altruiste.

Fericirea este ținta din urmă a străduințelor omenești. Și nu e vorba numai de fericirea unora, ci a multora, a tuturor. Fericirea cea mai mare cu putință și pentru cât mai mulți, aici pe pământ, presupune existența unei serii de norme, pe care oamenii le observă în raporturile dintre sine, pentru ca să evite conflictele. Normele acestea — întrucât nu le impune și nu le garantează statul, ca înfăptuitorul și susținătorul ordinii de drept —, constituiesc morala, etica. Ele își au originea în experiență; iar sancțiunea în convingerea obștei despre utilitatea lor.¹⁾

Fiind etica complexul unor norme de ținută a oamenilor între sine, ea trebuie să conțină dispoziții pentru toate împrejurările vieții omenești. Și este iarăș firesc, că o chiamare, cum este aceea a avocatului, prin complexul exigențelor sale particulare, să reclame și să deie naștere unei serii întregi de norme etice speciale. Bineînțeles normele acestea speciale nu stau în contradicere cu normele etice generale, dupăce etica specială a avocaturii, nu este decât o aprofundare și o aplicare a normelor etice generale la împrejurările de viață specifice ale avocatului. Ea ne arată cari sunt îndatoririle avocatului față de ceilalți membri ai societății omenești, cu deosebire față de client, coleg, judecător și față de cauza care i-s'a încredințat.

1. Înainte de a mă ocupa de singuraticile norme ale acestei etice speciale, voi încerca o *caracterizare generală a avocaturii*, pentru ca să arăt, ce loc ocupă funcțiunea aceasta în viața socială.

Fie advocatura unitară, ca la noi, în Austria, Germania și Italia, fie bifurcată, cum este în Franța și Anglia; fie că drepturile avocatului sunt mai largi, ori mai restrânse: singura lui chiamare este a servi dreptul. „Der Advocat Diener am Recht“ zice E. Benedikt în cartea sa „Die Advokatur unserer Zeit“ (Berlin 1912, p. 3. urm.).

A servi dreptul înseamnă a contribui la înfăptuirea și susținerea ordinii de drept. Bunătatea iustitiei unei țări atârnă dela gradul de perfecțiune pe care l-a atins advocatura. Ce-

¹⁾ Cfr. B. Carneri, Der moderne Mensch. Versuche über Lebensführung. Stuttgart. Emil Strauss Verlag.

tăţenii își validitează cu atât mai bine și mai ușor drepturile în fața judecătorilor și altor autorități cu cât sunt mai buni și mai corecți advocații, cari îi sfătuiesc și reprezintă. Dreptul — zice Sohm — este legea etică, care împarte puterea între oamenii conviețuitori, înainte de toate între fiii aceluiaș popor.¹⁾ Dreptul stătorește, mărginește și împarte raporturile de putere în societatea omenească după idealul dreptății care trăiește în ea, respective într'un anumit popor. Dreptatea este principiul împărțitor de bunuri între oameni; dă fiecăruia ce i-se cuvine după valoarea ce o are pentru ceilalți membri ai societății omenești, înainte de toate pentru poporul a cărui fiu este.²⁾ Scopul dreptului este a face cu puțință, a înlesni conviețuirea singuraticilor oameal și a popoarelor, este organizația omenimii în lupta pentru existență. Părintele dreptului este războiul (*πόλεμος πατρις πατριου*, Heraclit), căci de teama războiului se adună poporul la oaste, se organizează în stat, acest organism viu înfăptuitor și susținător al ordinii de drept. Calea evoluției societății omenești pornește de la starea primitivă a războiului tuturor împotriva tuturor (*bellum omnium contra omnes*) și duce la ordinea de drept a statului modern. Evoluția aceasta tinde spre un ideal, care în cursul vremii se lămurește tot mai mult înaintea omenimii pururea în mișcare: idealul dreptății.

A servi dreptul înseamnă a se închină acestui ideal, a lupta pentru el. Acesta este punctul de vedere, din care trebuie să-l judecăm și pe avocat.

La vechii Romani avocatul era multă vreme identic cu învățatul, a cărui sfat (*responsa prudentium*) a fost izvorul viu și nesecat al dreptului pozitiv. El da sfat părților și judecătorului.³⁾ Advocatura era oficiu public și avea mare vază. Numai celce se bucură de drepturile cetățenești neștirbite puteă fi avocat.⁴⁾ Raportul dintre avocat și partidă imită pe

¹⁾ Institutionen, Leipzig 1901, p. 21.

²⁾ Instit. 1. 1. §. 3. și Ulpianus Dig. 1. 1. 10. §. 1. „*juris praecepta sunt haec: honeste vivere. alterum non laedere, suum cuique tribuere*“. Ulpianus Dig. 1. 1. 10. pr.: „*Iustitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi*“.

³⁾ Gaius I. 7: *responsa prudentium sunt sententiae et opiniones eorum, quibus permissum est iura condere.*

⁴⁾ Cod. 2. 7. 17.: „*Advocati qui dirimunt ambigua fata causarum non minus provident humano generi, quam si proeliis atque vulneribus patriam parentesque salvarent.*“

acela dintre patron și client.¹⁾ Dela Constantin încoace advocatura era legată de calificare formală, avocații se constituiau în camere cu un număr de membri restrâns (numerus clausus). La Romani iuriconsultul nu primea plată pentru sfatul său, Lex cinciza a oprit chiar plata. Mai târziu împărații Constantin și Sever au permis să se iee plată moderată. Răscumpărarea procesului în întregime sau în parte (quota litis) și târguiala înainte în privința onorarului au ramas oprite totdeauna.²⁾ Ambele aceste dispoziții au trecut până în codul austriac (§ 879, p. 3) și cea de a doua chiar în legea noastră edvocatăială (1874: XXXIV § 57). Actuala procedură advocatăială austriacă conține în § 16 dispoziții analoage.

Iată dar unele dispoziții ale moralei advocățiale: Avocatul să nu-și târguiască onorar înainte, să nu răscumpere procesul clientului său. Pe cea dintâlu a abrogat-o concepția etică mai liberă a vremilor mai noi, a doua a ramas și e și azi în vigoare. La Romani avocatul trebuia să joare când începea un proces, că nu va susține și fiind cauză nedreaptă, că își va apăra cu credința clientul, că nu va șicana contrarul și că va păstra secretele.³⁾ Avocatul roman însă nu e era plenipotențiatul părții, ci numai ajutorul ei. Avocatul dădea sfat celor ce-l căutau sau pleda în prezența părții înaintea judecătoriei. Plenipotențiatul procesual se chieamă cognitor, cel extraprocesual procurator; aceștia înlocuiau partida și puteau singuri să recurgă la ajutorul unui avocat.

În vechiul drept german aflăm aceeaș ditomie. Avocatului îi corespunde „Fürsprecher-“ul, cognitorului resp. procuratorului „Gewalthaber-“ul. Dar „Fürsprecher-“ul nu era un învățat, nici nu aparțineă unei corporațiuni, ci era numai un bărbat major care cunoștea formalitățile procesului medieval german. Recipiarea dreptului roman în Germania a avut ca urmare modificarea advocaturii în înțelesul dreptului roman clasic. Avocații îi numește domnitorul, numărul li-e restrâns și activitatea mărginită pe un anumit teritor. Deosebirea dintre

¹⁾ Clientes — clienții — erau străinii imigrați în Roma, cari neavând drepturi cetățenești se puneau sub scutul cutărei ginte — gens — romane.

²⁾ Suet. Nero. c. 17; Ulpianus Dig. 50. 13. De extraord. cogn. Vécsey, Római jog, 1902. p. 225.

³⁾ Codul Hl. 2.

advocați și plenipotențiați dispăre cu vremea.¹⁾ În dreptul francez și englez a fost susținută până în zilele noastre bifurcarea advocaturii. În Franța „avoué-“ul reprezintă părțile înaintea tribunalelor și a curților de apel în stadiul pregătit al procesului până la concluzile motivate și dă sfaturi afară de proces; la pertractarea verbală (plaidoirie) și înaintea curții de casație le reprezintă avocatul. În Anglia pregătirea procesului o face sollicitorul, pertractarea verbală barristerul.

În Ungaria întâlnim din veacul al XV-lea începând adevseori reprezentarea în proces. Numirea de procurator — prokátor — se referă însă la advocați și la laici deopotrivă. Abia în veacul al XVII-lea se cere dela advocați să pună jurământ. Întâia lege care tratează despre advocați este art. XXXVIII din 1723. Un rescript din 1769 condiționează executarea liberă a practicii advocațiale de depunerea examenului înaintea tablei regești resp. cercuale. La examen nu erau admiși decât cei care dovedeau praxă de ajuns. După examen candidatul puneă jurământ și pe urmă se înscriă în registrele judecătorei lângă care funcționă. Procedura din 1786 cere chiar examen teoretic dela vre-o școală de drept și praxă de un an înainte de cenzură. Decretul regal din 1804 — instructio pro advocatis — ridică timpul praxei la doi ani și îndrumă cenzurarea advocaților în competența tablei regești; tot acolo se puneă și jurământul solemn. §§ 217—228 art. XV ex 1840 conțin dispoziții despre advocații îndreptățiți a purta procese cambiale (a váltóüggyvédekről). Legea aceasta introduce reprezentarea obligatoare prin advocați. Alte dispoziții întregitoare se cuprind în §§ 1—7 tit. VII a hotărârilor conferenței judexcuriale (országbiról értekezlet, Ideigl. törvényk. szab.). Reforma procesuală înfăptuită prin art. LIV ex 1868 introduce reprezentarea obligatoare în general în toate procesele ordinare (§ 85 lit. b). Ordinațiunea ministrului de justiție cu datul de 10 Iunie 1869 reasumează legile și ordinațiunile de până atunci privitoare la advocați și statorește din nou condițiile admiterii la cenzura de avocat.

În Ardeal „Instructio pro Tabula Regia Iudicaria Transylvanica“ organizează advocatura pe aceeaș bază ca în Ungaria. Sub absolutism în 1 Ian. 1854 a fost promulgată o nouă procedură advocațională, care a ramas în vigoare până la 1 Iulie 1869. Reforma definitivă a advocaturii s'a făcut pentru întreagă

¹⁾ Márkus, Magy. jogi lexikon VI. p. 824 urm.

țara ungurească prin art. de lege XXXIV din 1874 (Procedura advocațională), XXVIII din 1887 și XXIV din 1907 (Novelele procedurii advocaționale). Prin legile acestea s'au instituit camerele advocaționale ca corporațiuni autonome și senatul advocațional al curiei regești ca cel mai înalt for disciplinar. Art. XL ex 1908 a creat institutul regnicolar de pensiune al advocaților. Legi cari conțin dispoziții referitoare la advocatură mai sunt § 2. art. VII ex 1912, §§ 16—18 și 97 art. LIV ex 1914, și § 468. art. I ex 1911.¹⁾

Am înșirat aici izvoarele de drept, cari normează advocatura, pentru ca să arăt că legislatura de veacuri a legat de anumite garanții exercitarea acestei chemări. În Ungaria astăzi numai acela poate face practică de avocat, care este înscris în registrele vre-unei camere advocaționale. Înscrierea în aceste registre este iarăș condiționată de diploma de avocat și de domiciliul permanent pe teritoriul camerei, apoi de drepturile cetățenești. Cine stă sub concurs sau curatelă, sub cercetare criminală sau este judecat pe cale criminală nu poate fi înscris în registrele camerei câtă vreme au valoare urmările de drept ale sentinței §§ 1—3 art. XXXIV: 1874. În sensul acestei legi avocatul comite *crimă* (hivatali buntett) dacă își calcă datoria impusă de chemarea sa cu scopul de a-și face șieș ori altuia folos nepermis sau altuia pagubă pe nedreptul. În cazul acesta, pe cum și dacă avocatul a fost judecat pentru vre-o crimă comisă din poftă de câștig sau pentru altă crimă dehonestătoare este a se amovă prin sentință judecătorească dela advocatură (§ 65 leg. cit.). *Delict disciplinar* comite acel avocat: 1. care calcă datorințele impuse de chemarea sa ori de dispozițiile acestei legi în mod culpabil, dar nu cu scopul păcătos de a-și face șieș ori altuia folos nepermis, ori altuia pagubă nedreaptă; 2. care prin purtarea sa vatămă onoarea și vaza corpului advocațional și prin aceasta se face nevrednic de cinste și încredere (§ 68 leg. cit.). *Delicte disciplinare* sunt îndeosebi: a) dacă avocatul se oferă de unealtă unor litiganți îndârjiți în cauze evident nedrepte, reacearcă partide să poarte asemenea procese, sau redactează pentru părți acte evident netrebnice și nebazate; b) dacă acviră partide prin mijlocitori plătiți sau în alt chip scandalos; c) dacă în cauzele ce i-s'au

¹⁾ Magyari, Magy. Polg. Perjog, p. 289 urm.

incredințat este în măsură mai mare neglijent sau tardiv. (§ 69 leg. cit.).

Răzimată pe aceste legi pozitive, curia regească a calificat o serie întreagă de fapte concrete de delictе disciplinare. Așa spre exemplu următoarele: dacă avocatul sporește fără rost spezele procesuale (493/85); dacă își instruiază partida că nu trebuie să spună la pertractare ce a fasonat înaintea judecătorului investigător (352/98); dacă dă mână de ajutor, că erarul să fie scurtat la încheierea contractului supus la timbru (91/89); dacă comite sistematic scurtare de timbre (225/901); dacă nu timbrează actele cu toate că a primit anticipație dela client (87/84); dacă neagă nemotivat fapte, cari sunt dovedite prin actul redactat de el însuș (136/90); dacă în loc de a predă apărarea declară la pertractare că abzice plenipotența, fiindcă clientul său vrea numai să trăgâneze cauza (199/901); dacă avocatul fiind președintele comisiei de concurs zădărnicește terminarea concursului (220/906); dacă cere contrar promisiunii sale sentința de contumațare împotriva colegului său (145/89); dacă avocații se offensează reciproc în local oficios în prezența partidelor (383/94); dacă avocatul își atacă pe furiș colegul și-l insultă prin fapte (413/91); dacă abzice, înainte de a le cere dela clientul propriu, de spezele nelncasabile dela contrar pe cum și orice altă faptă de concurență mercantilă, ca tablă de firmă bătătoare la ochi, publicarea tarifului ș. a. (493/901, 215/900, 236/89); dacă folosește expresii vătămătoare în localul oficios la adresa unui oficiant dela judecătore (73/84); dacă bănuiește de corupțiune, sau acuză de neștiință, reavoință și părtinire pe vre-un judecător, chiar când ar face lucrul acesta la dorința expresă a partidei sale (250/79, 322/906); dacă îl vatămă pe fiscul camerei cu ocaziunea unei convorbiri oficioase (282/88); dacă nu plătește amenda ce i-s'a impus, sau refuză a plăti taxa de membru la camera avocațială (115/900); dacă își vinde signatura bianco (298/85); dacă sprijinește așanumitul „winkelschreiberei“ (123/84); dacă primește plățirea făcută din greșală și refuză restituirea (39/87); dacă umblă beat și să poartă scandalos (298/85) (Márkus X, 16.664). Avocatul e dator să dea despăgubire întreagă pentru paguba care a cauzat-o în funcțiunea sa oficioasă prin fapte, sau întrelăsări, intenționat sau din negrijă culpabilă, dacă paguba nu s'ar mai putea înlătură cu remediile de drept admise de lege.

Codul penal (art. V: 1878) încă stabilește în §§ 482 și 483 următoarele crime și delikte advocaționale: dacă avocatul călcându-și datorința dă sfat sau ajutor ambelor părți, sau își depune mandatul și primește reprezentarea contrariului în aceeaș cauză; dacă avocatul fiind apărător în cauză criminală se lasă să-l corumpă și lucră în paguba clientului său.

Și astăzi împlinește avocatul pe lângă reprezentarea părții o înaltă misiune în stat și în societatea omenească. Interpretând legea când dispozițiile ei par neclare, criticându-o ba combătându-o chiar când este învechită sau neumană, avocatul conștient în mod conștios ca un factor puternic la formarea uzului de drept, care preface mereu întreg dreptul încătușat în slovele moarte ale codicelor.

Rolul acesta de factor creator al ordinii de drept, apoi independența ce-o are dau advocaturii un nimb oarecare. Nimbul variază în deosebitele țeri în urma organizației diferite ce s'a dat advocaturii. Unde advocatura este școală pregătitoare pentru cele mai înalte funcții în stat, unde ceice o exerciază se recrutează din clasa socială care nu poartă grija pâinii de toate zilele, ca în Anglia sau Franța, acolo avocatul ocupă o poziție socială înaltă, chiar pentrucă oferă garanță că nu va abuză de ea. Unde însă advocatura este deschisă înaintea tuturor, membrii baroului se recrutează din toate păturile sociale și diploma de avocat nu este decât o firmă pentru a putea face negoț — sum e durere și la noi —, acolo lipsește și prestigiul.

Faptul că avocatul servește dreptatea (sau barem ar trebui să o servească) îi determină cum să fie. Trebuie să fie mai pe sus de toate pătruns de convingerea, că în lume stăpânește dreptul și dreptatea, indiferent că acel drept e operă dumnezească sau omenească; să lupte pentru drept fără frică și șovăire; să fie personal neatârnat. Avocatul este prin cunoștințele sale singurul factor de control și de apărare față de abuzurile organelor statului. Dacă ar atârna dela aceste organe, fie moralicește (denumire, distincțiuni), fie materialicește (salar, beneficii), nu ar prezenta nici o garanță în lupta pentru dreptul celor asupriți și scurtați. De aici rezultă, ca o recerință primordială a organizării acestei funcțiuni, garantarea neatârnatării ei, chiar prin legi, întrucât este cu puțință. Neatârnată contribuie totodată la susținerea celui nimb de care am pomenit mai sus. Și iarăși nimbul impune o anumită re-

zervă în ținută; în special abținerea dela indeletniciri cu caracter mercantil și mai mult abținerea dela considerațiuni exclusiv materialiste în deprinderea chiemării. Advocatul să nu facă afaceri pe lângă advocatură și să nu practice advocatura numai pentru ca să câștige bani — pe orice cale. Nu se poate închipui un abuz mai mare decât acela să-l speculezi și exploatezi pe omul care vine să-l aperi de fărădelegile altora sau de pedeapsa care-l amenință fără de vină.

2. Să trecem acum la analizarea *raportului dintre avocat și cauza ce reprezintă*.

Lumea cere, ca avocatul să nu reprezinte decât astfel de cauze pe cari el le află că sunt deplin drepte. În realitate nu se întâmplă chiar așa. Ce impune dar avocatului etica lui specială (Standesmoral)? Să nu caute adevărul întreg, dreptul cel mai bun, ci înainte de toate dreptul clientului său, — să lupte pentru acesta!

Voiu încercă să-mi motivez afirmațiunea; mai întâiu însă mă provoc la o analogie.

Regeneratorul literaturii germane, Lessing, zice în una din scrierile sale: „Wenn Gott in seiner Rechten alle Wahrheit und in seiner Linken den einzigen immer regen Trieb nach Wahrheit, obschon mit dem Zusatze, mich immer und ewig zu irren, verschlossen hielte und spräche zu mir; Wähle! ich fiele ihm in Demut in seine Linke und sagte: Vater, gib, die reine Wahrheit ist ja doch nur für dich allein. (Dacă Dumnezeu ar țineă închis în dreapta sa tot adevărul, iar în stânga sa singură nizuința pururea vie după adevăr, măcar și cu adausul de a fi mereu și totdeauna expus greșelii și mi-ar zice: Alege! — așa apucă cu umilință stânga lui și așa zice: Dă, părinte, adevărul curat și așa este doar singur pentru tine).”¹⁾ O idee pe care Coșbuc al nostru o exprimă în altă variantă în versurile: „A ta e mergerea mereu spre țintă — drum îngust și greu — dar ținta nici odată nu-i a ta!” (Ideal).

Advocatul luptă pentru dreptul, care-l caută clientul său, pentru că datorința lui e lupta și nu e iertat să se dea în lături de teama că nu va putea să ajungă ținta ideală: dreptatea deplină. Deși nu putem să ajungem totdeauna țintele, adeseori prea îndepărtate ori prea sublime, totuși a ne fi apropiat de ele încă este un merit.

¹⁾ „Duplik“ Kluge, Deutsche Litteraturgeschichte, p. 103.

Dacă avocatul ar renunța să-și dea concursul unei cauze, care lui — din punct de vedere obiectiv — nu i-s'ar părea deplin dreaptă, faptul acesta ar avea ca urmare eschiderea multora dela ajutorul de drept și în definitiv obștea ar suferi mai mare pagubă, decât aceea ce suferă avocatul prin jertfa conștiinței sale, apărând o cauză care nu cvadreează întru toate cu vederile lui. Doar și dela judecător se cere uneori să procedeze și să judece dupăcum a hotărît forul de apel sau de casațiune, chiar și împotriva convingerii lui. De slujbașul administrativ, de ostaș — fie dignitatea ce ocupă cât de înaltă —, nici nu pomenesc; aceștia sunt puși în fața alternativei, sau să împlinească porunca mai înaltă, sau — refuzându-o — să-și dea demisia. Sunt cazuri când chiar și alternativa aceasta este exchisă, spre exemplu pentru ostaș în fața dușmanului. Dacă ceice împlinesc funcțiuni publice ar alege de multeori alternativa de a dimisiona, rezultatul ar fi o întreagă anarhie și soluția vieții de stat. În toate cazurile acestea binele obștesc se poate ajunge numai astfel, dacă singuraticul își subordinează părerile și convingerile. Totuș vor fi și excepțiuni când unul sau altul nu va putea să-și calce convingerea, dar excepțiunile întăresc numai regula. Nici odată nu e iertat însă avocatului să se facă apărătorul fărădelegilor și a nedreptății. Avocatul este îndreptățit și îndatorat să primească reprezentarea oricărei cauze, care nu este evident ilegală, căci pe lângă ordinea judiciară existentă numai așa se pot obține judecăți drepte, dacă punctele de vedere și interesele unilaterale ale ambelor părți litigante sunt reprezentate de cunoscători ai legilor. Avocatul trebuie să predee tot, ce — din punctul de vedere subiectiv al partidei sale — se ține de faptele, asupra cărora are se hotărăscă judecătoria; se invoace toate legile și normele de drept, cu cari crede că poate argumenta în favorul clientului său. O definițiune a cauzei reprezentabile și nereprezentabile (ilegale) ne lipsește, căci este foarte greu a afla linia de demarcare, care desparte deolaltă aceste două noțiuni și nu este altă măsură pentru aceasta decât conștiința fiecărui avocat. În privința aceasta se poate zice cu multă îndreptățire, că etica advocațională este labilă (Beruf mit schwankender Ethik.¹⁾ Un punct de orientare totuș are: iubirea adevărului.

¹⁾ Benedict, op. cit. p. 70.

Necesitatea, că avocatul să reprezinte și cauze, cari nu sunt în consonanță cu vederile și convingerile lui, este evidentă la apărările criminale. Dacă avocatul ar renunța să apere pe cineva, din motivul părerii sale personale asupra cazului, l-ar judeca el înaintea judecătorilor contribuind astfel cu toată greutatea chemării și a poziției sale la crearea unei opinii nefavorabile acuzatului — zice celebrul avocat-anglez Erskine. Apărătorul trebuie să stea într'ajutor fizcăria, care-l caută. Nu e permis a alege cauzele favorabile, fie din motive de reclamă, fie din vanitate. Se naște însă întrebarea dacă este avocatul îndătorat a apăra și atunci, când acuzatul a recunoscut înaintea lui în mod neîndoios că este vinovat, și că într'un asemenea caz, sau când avocatului i-a ajuns la cunoștință o dovadă convingătoare despre vinovăția acuzatului, îi este permis a pleda pentru achitare? Benedict e de părerea că în cazurile acestea este consult a se retrage sub oarecare motiv fictiv. Nici la o întâmplare însă nu îi este permis avocatului să-și tradeze clientul. Tot Benedict povestește un caz, ce s'a întâmplat în Anglia și care a fost astfel rezolvit. Charles Philipps la apărat pe Courvoisier, neigașul lordului Russel, în firma credință că acuzatul este nevinovat. Însă în seara primei zile de pertractare Courvoisier și-a recunoscut fapta înaintea apărătorului său. Philipps, după ce s'a recules de prima surprindere, l-a întrebat pe Courvoisier, dacă va recunoaște și înaintea curții. Courvoisier l-a răspuns că ei așteaptă, să-l apere până la ultimul moment. Philipps a vrut mai întâiu să-și depună mandatul, cumpănind însă lucrul a aflat, că făcând astfel și-ar călca datorința. S'a adresat dar către unul dintre judecători, baronul Parke, și i-a cerut sfatul. Acesta l-a sfătuit să susție apărarea până la sfârșit, invocând toate dovezile depuse în favorul acuzatului. Cazul acesta este cu atât mai interesant, că Parke încă nu și-a părăsit scaunul de judecător, ci cunoscând adevărata stare a lucrului s'a mărginit a judeca pe baza rezultatelor pertractării. Alt caz este al Ianinei Borowska. Pe Ianina Borowska, o femeie măritată și studentă în medicină la o universitate austriacă, a acuzat-o un ziar de spionaj comis în favorul Rușilor. Ea a intentat proces contra redactorului Haeckel înaintea curții cu juri. Reprezentarea ei a primit-o avocatul Dr. Lewicki, care însă a declarat că va apăra-o numai până atunci până când va fi convins despre nevinovăția ei. Procesul s'a sfârșit cu condamnarea lui

Haeckel. Peste câțva timp Borowska i-a omorât pe doctorul Lewicki. Privind cazul acesta mai deaproape, vom afla că avocatul era pe deoparte apărătorul onoarei ce i-s'a încredințat, pe de altă parte însă un critic sever al dovezilor ce i-se prezentau. Clienta în tot momentul era expusă pericolului, că avocatul în baza declarațiunii sale va părăsi-o și într'o zi va păși el ca acuzator contra ei. Dacă avocatul făcea lucrul acesta, deși din convingere, își condamnă el singur clienta, împotriva legii, care dispune, că scuzatul poate fi declarat de vinovat numai prin verdictul afirmativ alor opt jurați. Iată unde ajungem, cu cerința morală de a nu reprezenta decât cauze „absolut drepte”, la răsturnarea ordinii de drept, care fără îndoială încă e chemată a promova binele etic.

Dacă dela avocatul apărător se cere să-și împlinească datoria chiar și împotriva convingerii sale, a face o arătare sau a susține o acuză împotriva convingerii sale, este o gravă încălcare a moralei, pentrucă legea vrea ca toți acuzații să fie apărați, însă nime să nu fie acuzat pe nedreptul.

În afacerile civile se impune o selecționare. Aici nu-i iertat avocatului să primească decât reprezentarea cauzelor cinstite. În cadrul acesta însă și aici are multă libertate în susținerea punctului de vedere favorabil clientului său. Chiar prin susținerea îndărătnică a unor chestiuni controversate contribuie mult la formarea unei judicature bune. Deciziunile principiare a curților de apel adeseori au confirmat punctul de vedere susținut cu tenacitate a cutărui avocat.¹⁾ Firește nu e lucru cu care a reprezentă puncte de vedere contrare în cauze analoge, cu deosebire nu înaintea aceluiaș senat.

Avocatul nicicând să nu se identifice personal cu cauza clientului său. În Anglia, atât procurorul cât și apărătorul se feresc să argumenteze cu părerile lor private pentru acuză resp. apărare. Dacă s'a întâmplat vre-odată, că unul sau altul nu a observat regula aceasta, au urmat vii protestări din partea contrarului. Sunt totuș momente de extaz, când se poate ierta avocatului exclamarea, că el e convins de nevinovăția acuza-

¹⁾ Astfel remarc eu din praxa mea advocațională deciziunea curială nr. 6933 B 1913, prin care Curia regească a enunțat — în conformitate cu punctul meu de vedere și contrar părerii susținute de procuror —, că § 578, p. 1. Proced. pen. nu cere altă condiție la acordarea de despăgubirii decât aceea, că condamnatul să fie achitat în procesul învuit, prin urmare nu cere constatarea vinovăției altei persoane.

tului pe care-l apără, sau de dreptatea cauzei clientului său. De altă parte însă este un lucru nu se poate mai condamnable, a aplica fraza aceasta în mod stereotip. Dar și aceia greșesc, cari dubitează în sinceritatea unui pledoar, numai pentru că punctul de vedere contrar încă se poate motiva. Doar avocatul este și trebuie să fie în mod firesc preocupat de cauza clientului său și preocuparea aceasta se potențează până la convingerea despre dreptatea acelei cauze. La formarea acestei convingeri operează voința care supune intelectul. De aceea este conștient a se transpune sufletește în starea contrarului, căci așa își poate omul face o judecată mai clară. Convingându-se astfel despre dreptul contrarului, acuzatorul trebuie să înceteze a urmări pe cel nevinovat, iar apărătorul, sau trebuie să facă apărarea până în capăt, pledând cu toate mijloacele pe cari le are pentru punctul de vedere care i-s'a încredințat, sau să-și depună mandatul. Alternativa din urmă e permisă să o aleagă numai când retragerea lui nu este păgubitoare pentru client. — Sub asemenea împrejurări și dat fiind, că tribunalul sau curtea cu jurați judecă după ascultarea acuzei și a apărării pe baza dovezilor ce i-s'au prezentat, se poate ușor întâmpla să achite pe acuzatul pe care apărătorul însuși îl crede vinovat, și-l apără numai din datorință. Iată marginile dreptății omenești!

Avocatul nielcând să nu încerce a capacitate pe acuzat, să-și recunoască vinovăția; aceasta nu este slujba lui, ci a preotului.

Tot ce comunică clientul cu apărătorul sau reprezentantul său, trebuie să rămână secretul lor. Secretul acesta îl scutesc și legile.¹⁾

3. Acum să vedem care este și trebuie să fie *raportul dintre avocat și client*.

A condece o afacere de drept unui avocat, are multă asemănare cu pasul pacientului care se încredințează medicului; clientul adeseori trebuie să-și desvălească o parte a vieții sale intime înaintea avocatului. De sine înțeles lucrul acesta nu-l face decât înaintea unui om, în care are toată încrederea. De aici ar urmă, că raportul dintre client și avocat să fie bazat pe încredere. Este de fapt așa, în cazurile când

¹⁾ Proced. Adv. § 49, al. 2. Proced. Pen. § 205, p. 2. Proced. Civ. §. 299, p. 4.

raportul acesta se naște în mod spontan; clientul îl caută el singur pe avocatul a cărui reputație cinstită îi inspiră încredere. E lucru firesc, că fiind avocatul la înălțimea chiemării sale, niciodată nu va abuză de starea aceasta. Cel puțin așa ar trebui să fie. Cum însă advocatura astăzi și în special la noi umblă după pâne, va se zică urmărește o țintă egoistă, câștigarea mijloacelor de tralu a individului care o exercează, este cu puțință ca avocatul să încerce a trage foloase pentru sine din afacerea clientului său. In cazul acesta suferă cauza, suferă clientul, și mai pe sus de toate suferă dreptatea. Apucat pe povârnișul acesta avocatul devenit slugă necredincioasă, nu se oprește la exploatarea unor cauze singuraticice. In cetul cu in cetul se depărtează tot mai mult de adevărata lui chie-mare și idealul dreptății, pe care ar trebui să-l slujască, îl înlocuește cu râvna condamabilă după orice câștig. Nu mai luptă pentru izbânda cauzei ce reprezintă, ci numai pentru folosul lui material; cauzele și clienții pentru el sunt numai obiecte de exploatare, pe care nu se sfiește a le acapară cu mijloace permise și nepermise. Pe calea aceasta, care au bătut-o nu numai câțiva rătăciți, ci generații întregi, s'a ajuns la reclama jurnalistică și de stradă, la cvota litigiului și la angajarea agenților pentru acvirarea afacerilor. Mai departe, unii nu se sfiesc a-și instrul clienții să-și caute martori falși numai ca ei să câștige cauza și chiebtuiele de proces.

Sporul exorbitant al proceselor, surmenarea judecătoriilor cu lucru adeseori inutil și rezolvarea superficială a cauzelor provin din acelaș motiv indicat mai sus: râvna de câștig. A contribuit mult la agravarea situații și creșterea numărului advocațiilor, care a avut drept urmare înăsprirea concurenței. Rezultatul final este, că credința oamenilor în dreptatea ce li-se imparte la judecătorie s'a clătinat. Cei buni, puțini la număr, își caută mângăierea în dreptatea lui Dumnezeu, iar cei vicleni încep a învăța toate chițibușăriile și șiretleurile pentru a eludă legile. Ocaziunea deasă a introdus în păturile cele mai largi ale poporațiunii dorul de a părî. Procesul nu mai e o luptă pentru drept, ci un mijloc de răsbunare, de câștig necinstit.

4. Ce privește *raportul advocațiilor între sine și față de judecători*: principiul fundamental al ținutei lor trebuie să fie stima reciprocă. Avocatul să nu se identifice cu desăvârșire nici cu clientul nici cu cauza, să se ferească de a atacă pe contrar ori pe judecător în persoana sa. Față de colegi să fie

colegial, fără fățarnicie însă și fără a face cea mai mică concesiune în detrimentul clientului său. Judecătorilor să le dea cinstea ce li-se cuvine în urma înaltei lor demnități, dar fără a se prea umili. Și iarăș să nu li lipsească nici energia de a apăra cauza clientului său, cu toate mijloacele legale, chiar și când ar observa că judecătorul e de altă părere.

Incheiu acest studiu cu următoarea constatare: Advocatura, ca oricare chemare, cere oameni întregi, caractere intacte, convingeri și credințe.

DR. PETRE PORUȚIU.

Alte probleme ale bisericii noastre.

II. Organizarea preoșimii*).

La începutul anului 1916 s'a făcut în Viena o asociație a preoșilor, de astădată nu de natură aschetică, ci economico-socială. Numele ei e »Pax«. Scopul e: a aduna preoșimea într'o puternică organizație extraoficială, prin care să-și apere interesele sale lumesti. Atari interese sunt: starea materială și onoarea. Când astăzi toată lumea pare a uita de preoți și din nici o parte nu poate aștepta îmbunătățirea soșii, ce poate suna mai frumos, decât lozinca: *prin noi înșine!* Când apoi, mai ales în Apus, atâtea curente anticlericale neîncetat caută să subsape onoarea preoșimii ce poate fi mai frumos decât aceea, că ea toată, ca o falangă bine închiegată, se pune în front și dă față cu toți calomniatorii ei!...

În Germania există mai demult o atare organizație. Există și a realizat progrese frumoase. Are o taxă anuală de 3 mărci, pe lângă aceea realizează venituri frumoase din afaceri de asigurare. Lozinca e: nici un preot fără asigurare nici o asigurare fără Pax! Cine nu-i de tot laic în afaceri de asigurare, acela știe, că la încheierea oricărei afaceri mijlocitorul primește o sumă frumoasă ca provizie de acviție. Pe lângă aceea reuniunea Pax din Germania mai are 3 case, unde-și văd de sănătate preoți bolnavi și altfel de persoane; după aceste case încă vine câștig frumos. Așa că Paxul din Germania a avut anul trecut o avere curată de M. 216,075.

*) Acest articol a fost scris în anul 1916 luna Iulie și a fost dat spre publicare unei reviste, care de atunci nu a mai apărut. Fiind chestia acum din nou actuală, prin aceasta îl dăm publicității cu rugarea, ca onorata preoșime să binevoiască a reflecta la cele cuprinse în el.

Astfel s'a înființat și în Austria o „Pax“, careia i-s'a alăturat reuniunea preoțească St. Iosef din Görz, resp. Meran. Ideea a fost îmbrătoșată cu deosebită căldură și asociația dă înainte. Amintim numai două dintre isprăvile ei.

Pentru *apărarea onoarei clerului* nu de mult au apărut următoarele:

„K. u. K. Armeekommando. Ad Nr. 799.

Din diferite cercuri a primit comanda supremă în Carinthia știrea despre vorbe, ce evident din parte dușmănoase se răspândesc despre deșăderea unor preoți, în combinațiile cele mai aventurioase și mai întortochnate.

Față de acestea se stabilește:

În teritoriul intern al războiului sunt îndatorate comăndele și autoritățile, să pășcască foarte repede împotriva tuturor apărășilor, care în oricare chip pot slăbi puterea de apărare a statului. De regulă aici e echis, a așteptă până la clarificarea unei vinovășii; adese la începutul demersurilor trebuieșe făcute deșneri pentru primejdia de a se vorbi ori de a fugi. În publicitate se vorbeșe aproape regulat de „șpionaj“, fără ca să se dovedească ori peste tot să fie vorba de șpioni.

Împotriva preoșilor deșinauți s'a introdus procedura militară numai pentru conturbarea ordinii publice; înainte de încheierea acesteia nu-i permis să se pronunțe șentință definitivă.

Peste tot numai trei preoți au fost păriși, un număr disparent față de numărul total al preoșimii, care chiar acum în timpul războiului și-a căștigat cele mai mari merite față de patrie și față de populașia credinșioasă împăratului.

În prima linie clerul s'a pus în serviciul războiului, cu jertșire de sine a ostentat prin șpitaluri și pretutiadenea și-a dovedit șimșul patriotic. Fără considerare la nașionalitate, preoșii până în liniile cele de mai înainte, s'au întrecut întru a deșteptă și a susșineă toate virtușile iubirii de țară, a curajului și a renunșării, în inamale poporului concretizat lor. Ca martir să amintim numai pe preotul Iosef Fabian din Santa Lucia, care în cea mai groaznică furie a războiului nu s'apărășit comuna sa și prin un granat italian a murit moarte de erou. Istoria țării și a imperiului va scoate la lumina zilei numărșoase exemple strălucite de preoți nobili, cari azi sunt cunoscuți numai în cercuri mici.

Pentru instigatori și clevetitori (Hetzer und Schwätzer) de orice condiție și partidă să fie deci un momento, că poveștile neadevărata despre „tradărișle preoșilor“ ș. a. ca lăștirea știrilor alarmante, cade sub urmărișle legii și se pedepșește aspru“.

Această declarașie a cartierului suprem e un rezultat al întrecerii energice făcute din partea asociașiei „Pax“.

O altă ispravă a asociației se produce pe terenul *îmbunătățirii stării materiale a preoțimii*. Iată ce estim în privința aceasta în „Korrespondenzblatt für den kath. Klerus Österreichs“, Nr. 11 din 10 Iunie:

Despre Pax-ul nostru.

Omnia habent sua tempora, est tempus tacendi et tempus loquendi; acest din urmă timp a venit acum pentru noi. Pentru controlul clerului a înaintat Paxul nostru întâiu la vice-gubernatorul c. r. al Austriei de jos (u. ö. Statthaltere) următoarea reprezentare: „Din partea înaltului minister c. r. de culte și instrucțiune clerului din păstorirea sufletelor i-sau pus în vedere anumite ajutoare de răboiu, pentru cari trebuia suplicat din caz în caz. S'a dovedit, că asupra ăstorfel de rugări, cari erau deja favorabil opinat din partea autorităților bisericești, s'au făcut anumite cercetări speciale, ulterior. Ca să aducem trei cazuri concrete: la un protopop vine un jandarm și cere lămuriri; un primar vine la parohul locului, îi aduce petiția și întreabă, ce să scrie despre ea; un scriitor de notarăș vrea să asculte pe preot, dacă e vrednic și avizat la ajutorul de răboiu. Asociația noastră își împlinește numai datorința, dacă în modul cel mai hotărît își ridică cuvântul în cauza unei astfel de tratări a clerului și cere imediată sistare a acestui control“. După acea Pax-ul nostru prin deputați a făcut și comunicări personale asupra acestei proceduri, atât vice-gubernatorului, cât și ministrului de culte și instrucțiune. Deoarece și autoritatea bisericească în mod nespus de obligător s'a întrepus în aceasta privință, s'a dat din partea ministerului ordin corăspunzător. Se vede altfel, că toată controla s'a depriat numai în câteva districte ale Austriei de jos.

În privința îmbunătățirii materiale a clerului e în curgere o acțiune; preoțimea din păstorirea sufletelor să se alătore acestei mișcări. Și astfel Mult Onorații domni sunt urgent rugați, să se adreseze pentru câte un exemplar din petiția respectivă, la Pax, Wien I. Augustinerstr. 7. Poate ar fi mai ducător la scop, dacă rugarea s'ar subserie și înaintă după protopopiate. Ar contribui la ușurarea și accelerarea luerului în mod esențial, dacă nu s'ar așteptă iară numai procul a negotiiis, ci, pe cum am zis, dacă s'ar cere petiția dela Pax. Adaugem numai observarea, că aici iară foarte clar vedem, ce preț mare au organizările preoțești, cărora să te adresezi...¹⁾

¹⁾ Aici adaugem, că grație neîncetatei solicitări făcute de »Pax«, parlamentul austriac în ședința din 13 Martie a. c. a primit proiectul de lege prin care congrua preoților catolici din Austria s'a urcat în felul următor: dela cor. 1200 la cor. 2000; dela cor. 1400 la cor. 2200; dela cor. 1600 la cor. 2400; dela cor. 1800 la cor. 2600; dela cor. 2000 la cor. 2800; dela cor. 2400 la cor. 3000; dela 3600 la cor. 4200; în aceeaș proporție s'a ridicat și penzia preoților (a se vedea »Korrespondenzblatt f. d. kath. Klerus Österreichs« 25 Martie 1918).

Ce preț mare au organizările preoțești!... Nu ni-se năzarește ceva, nu ne trezim, ca atinși de o lumină nouă, când ne gândim la noi și cercăm să aplicăm cele de mai sus la stările noastre!?... Cine e mai neorganizat, mai lăsat fiecare de capul lui, decât noi? Cine are mai multe probleme, cari să-l frământă și să strige, decât noi? Cine are mai mare lipsă de acce, să aibă o organizație, prin care ca o puternică falangă să păsească pe arenă, în lăuntru și afară, decât noi!? Cine, cine?...

Aici e chestia stării noastre materiale. Câți dintre noi nu au strigat și strigă după ajutor, în timpurile acestea grele, dar ce s'a făcut? nimic. Ajutor special de războiu nu știm să capete vre-un preot. Alte ajutoare se dau, ce-i drept, ca și în timpul de pace, dar cum? la propunerea jandarmilor, cari astfel ajung să fie cel mai nemijlocit for superior al preoților. „Toți preoții din Maramurăș au pe lângă congruă și cvincvenale, ajutoare însemnate anuale, dela stat... Ajutorul acesta nu se împarte prin consistor, căci nu se iea ca bază meritul pe teren bisericesc, ci prin comitele suprem, care după plac detrage unuia sau altuia ajutorul, dacă nu-i place de purtarea lui“ (Moldovanu, Vizit. can. în Maramurăș, p. 244).

Aici e chestia asigurărilor de viață ale preoților, un lucru de foarte mare însemnătate, care trebuie popularizat, dar după care foarte frumoase parale ar putea rămânea în posesiunea preoțimii! Aici e chestia apărării noastre de atâtea șicanări, suspicioări, pe urma cărora atâtea sufer pe nedreptul suferințele Calvariei! Aici e, în sfârșit, chestia literaturii noastre religioase, fie populare, fie preoțești și pentru inteligenți; statutele „Pax“ului din Austria prevăd expres edarea cărților bune, sprijinirea literaturii.

Pe lângă alte lucruri mărunte (de ex. un fel de sanator preoțesc), iată motivele, cari ne-au îndemnat să facem cunoscută și preoților români, cea mai nouă organizație preoțească din Austria „Pax“, al cărei prim membru și protector a fost și este Eminentă Sa Cardinalul Pifil din Viena!

„*Omnia habent sua tempora: est tempus tacendi et tempus loquendi!*“ Preoții români au cuvântul! Cetitorii acestor șire sunt rugați să-și spună părerea.

Dr. NICOLAE BRÎNZEU.

Insemnări.

Câteva amănunte electorale. În fața alegerii apropiate de mitropolit, credem că e bine să fixăm câteva amănunte cari ne pot folosi. Chestiunea e, că actul alegerii să fie un act de demnitate și înaltă conștiință morală și de aceea trebuie ca din bună vreme, să ne orientăm și asupra amănuntelor. În cele ce urmează ne ocupăm de cele mai importante.

1. Pentru a putea atinge ținta care ne agită pe toți deopotrivă, de a avea adecă în viitorul mitropolit un adevărat conducător al greu încercatei noastre biserici, trebuie înainte de toate, ca *electorii să fie la înălțimea chemării lor sfinte*. Votul unuia fiecăruia dintre electori poate să fie decisiv și pentru aceea chiar de fel nu este o lucrare indiferentă, că pentru cine își dă cineva votul. Chestie de conștiință în cel mai deplin înțeles al cuvântului, votarea din 9 Maiu nu poate fi normată de nici o altă considerație decât aceea a intereselor reale ale Sionului nostru. Orice votare făcută din alte puncte de vedere (ca bunăoară interese personale, prietinie, legături familiare ș. a.) este păcat, cu atât mai mare, cu cât cineva își pune votul său mai conștient în serviciul acestor considerații, cari absolut nu-i iertat să poată avea cuvântul. Dar a stărui mai pe larg asupra acestei laturi a chestiunii ar însemna, că ne îndoim de temeinicia cunoștințelor teologice a celor ce vor veni la votare, ce nu este cazul și de aceea credem, că ajunge atâta.

2. Dintre cei 207 de alegători unii au vot viril (77), iar alții (130) vin ca reprezentanți ai clerului îndreptățit la alegere. Asupra voturilor celor dintâi (canonici, vicari, protopopi etc.) clerul nostru nu are nici o influință, dar poziția înaltă ce aceștia ocupă în viața noastră bisericască, ne asigură de ajuns, că voturile lor nu vor fi acte nedemne, ori chiar păcătoase. Nu așa stă lucrul cu ceilalți 130 de alegători. Aceștia se aleg din partea clerului din parohii și *alegerea aceasta trebuie să reoglindească fidel convingerile și simțemintele clerului, pe cari aceștia îi reprezintă*. Asta nu înseamnă, că clerul ar putea și ar fi bine, să lege mâinile alegătorilor pe cari îi trimite la urnă, dar de sigur înseamnă și trebuie să însemne aceea, că de reprezentant al districtelor trebuie să fie aleși preoții, cari prezintă cele mai bune garanții, că nu le vor face rușine. Orice

obiceiuri și tradiții ar fi pe alocurea în privința aceasta, numai atunci trebuie susținute, dacă clerul socotește că e bine să le susțină. E vorbă de doi reprezentanți, cari pot fi notariul tractual și cel mai bătrân preot în funcțiune al districtului ori alții cari au distincții; dar dacă nu aceștia ar întruni încrederea preoțimii, dacă nu aceștia ar prezintă cele mai bune garanții, pot fi, și chiar trebuie să fie, alții aleși. Și credem că nici un rău nu-i, dacă aceștia n'au cu toții plețele cărunte.

3. Dreptul nostru recunoscut de Majestatea Sa nu este alegerea unul singur candidat, ci alegerea alor trei candidați. Tocmai de aceea s'a cerut și de astădată, ca alegătorii se voteze de trei ori, pentru ca astfel toți trei candidații să fie aleși de *majoritatea* electorilor. Ministrul, cu provocare la rescriptul regelui, care expres s'a învoit la o alegere întru toate la fel cu cea din 1893, nu a admis însă decât o singură votare și anume așa, că fiecare elector să aibă *câte un singur vot*. Pentru a scoate deci din urnă *pe trei inși cel puțin (ternariul)*, alegătorii trebuie să se înțeleagă previe în punctul acesta, fiindcă altfel nu este exchis, ca toate voturile să se dea unei singure persoane (lucru ideal!), ori să zicem la două. În cazul acesta alegerea ar trebui în mod firesc să fie întregită prin o nouă votare, pentru care dacă comisarii regești n'ar avea împuternicire anume, ar urmă, că alegerea e nulă, deși s'au observat deplin toate formele legale. Fiecare alegător este obligat în conștiința, să voteze cu acela pe care-l socotește mai vrednic și mai potrivit, așa că o târguială pe tema aceea, că anume să iasă din urnă cel puțin trei inși, ni-se pare un lucru cel puțin curios dacă nu chiar împotriva conștiinței. De aceea credem, că ar fi foarte bine dacă Ordinariatul nostru arhidiecezan ar cere ulterior și singur pentru acest caz — care nu-i exchis să obvină —, facultate de a se putea vota a doua și eventual și a treia oară.

4. În ce privește însuș actul alegerii, chestiunea principală nu este, că cine să între în ternar, ci aceea *că cine să fie mitropolit*. Cel dintâiu lucru este prin urmare ca alegătorii să convină asupra aceluia, pe care-l doresc în fruntea ternarului și care de obicei obține apoi preainalta întărire. Chestiunea că cine să fie ceilalți doi candidați încă este de sigur foarte importantă, fiindcă nu-i exchis ca grația Majestății Sale să-l ajungă pe dânsii, dar discutarea ei e bine să se facă nu

simultan cu a celui dorit, ci numai după ceea și în deplină armonie cu considerantele ce s'ar impune prin personalitatea acestuia.

Dr. Alexandru Popa.

*

Șeptezeci de ani de muncă culturală a împlinit anul acesta societatea catolicilor maghiari sf. Ștefan (*Szt. István-társulat*) din Budapesta. Din acest prilej conducătorii actuali ai societății au făcut în adunarea generală din urmă (21 Martie) o reprivire istorică asupra fazelor ei de dezvoltare. Din această reprivire fixăm și noi câteva momente, fiindcă în legătură cu „sf. Unire” ce ne tot pregătim să o înființăm, socotim că una-alta ne poate servi spre orientare.

Întemeiată în 1 Mai 1848 din partea episcopului titular Mihail Fogarassy, societatea iubilară s'a numit la început „societate pentru editarea de cărți bune și ieftine”. Numele de azi l-a luat în 1853. În activitatea ei de șeptezeci de ani se pot deosebi patru perioade.

În *periodul prim* de până la 1858 se validează concepția măreață a întemeietorului, care a pus societatea pe temeiurile largi ale unei culturi cu adevărat universale, catolice. Programul literar al societății din acest period este atât de bogat, încât nici până azi nu a fost întrecut decât doar prin aceea că i-s'au dat alte proporții; ba în unele privințe putem zice că a fost chiar mai bogat decât cel din zilele noastre. Clasa cultă, pătura țărănească și lipsese tinerimii au fost la fel îmbrățișate. Pentru intelectuali a scos cu totul 39 de opere științifice și de popularizare și 4 scrieri de literatură frumoasă; cărți de rugăciuni și de pietate a editat cu totul 47; a mai scos apoi 8 lucrări pentru tinerime, 13 pentru popor, 38 de reviste, anuare și călindare, iar pentru lipsese școlii s'a îngrijit de editarea alor 24 de manuale (între cari 9 pentru școlile medii și 2 pentru teologii). Caracteristic pentru acest period mai e și aceea, că revistele populare le-a scos nu numai în limba maghiară, ci și nemțește și slovăcește, ba 4 ani de-a rândul chiar și rutenește; de asemenea a tipărit în 3 limbi (maghiară, germană și slovacă) și câteva cărți de rugăciuni și scrieri populare și pentru tinerime.

Dela 1858—71 se poate socoti *al doilea period* a societății. În aceasta s'a abandonat direcția impusă cu multă pricepe de Fogarassy, inaugurându-se era marilor întreprinderi.

Enciclopedia catolică, istoria lui Cantu Caesar (23 volume), Sf. Scriptură și Viețile sfinților (5 volume mari), sunt lucrări cari au crescut nimbul societății, dar au desechilibrat binișor bilanțul solid al anilor de mai înainte. Preocupată de edițiile acestea mari, menite pentru intelectuali, a fost firesc că pentru trebuințele poporului (cu totul 52 de lucrări) și a tinerimii (abiă 13), să se lucreze în acest răstimp neasămănat mai puțin decât mai înainte.

Următorii 16 ani până la 1887, al treilea period, care a pornit prin o revizuire a programului de activitate, au restabilit în parte vechile cadre din primul period. Gândul principal a rămas și pe mai departe servirea intelectualilor, pentru cari s'au scos 54 volume din „Biblioteca de casă“ (Házi könyvtár) și 39 de opere științifice. Multă atențiune s'a dat în această vreme și literaturii didactice (32 de cărți), după ce prin legea școlară din 1868 îngrijirea de cărțile trebuincioase pentru școlile catolice a trecut în sarcina bisericii. Deși mai puțină, dar literatură pentru popor încă s'a făcut în acest răstimp. S'a scos anume o foaie poporală, și an de an câte un anuar și câte un călindar.

Programul primului deceniu s'a reluat în întregime abiă cu anul 1887, în care se începe *ultimul period* (al patrulea). În anul acesta s'a pornit seria publicațiilor populare (népiratok) — ajunsă astăzi la nr. 325 — pe cum și revista pentru intelectuali, „Katholikus Szemle“. Întărită deplin, societatea ia în acest period și mai ales dela anul 1898 — când s'a înființat tipografia „Stephaneum“, așezată în propriul palat — un avânt foarte îmbucurător. Interesele intelectualilor, a păturii țărănești și a tinerimii preocupă de nou societatea în cea mai deplină măsură, dar firește în proporții cari întrec cu mult cadrele primului deceniu. În primul period media editurilor anuale a fost 22 de lucrări, în al doilea 12, în al treilea 8, iar acum media este de 29 și dela 1898 încoace chiar de 50. Ca momente mai însemnate din acest period încreștăm: cultivarea științelor în așanumitele „secții științifice-literare“ (cam de natura secțiilor Asociațiunii noastre), din cari s'a format Academia catolică de astăzi; introducerea sistemului de membri ajutători (1903) și cumpărarea întreprinderii populare foarte lăpitate „Rozsa“ (1912), care i-a adus aproape întreagă literatura calendaristică poporală (azi are la 56 de tipuri de calendare, unele în mai multe limbi). Tot aici se poate

Întră și deschiderea celor două librării (Budapesta și Seghedin), cari pot concura cu oricare librărie din patrie.

Cam acesta este în rezumat istoricul celei mai puternice instituții a catolicismului maghiar. Din o întreprindere mică și neînsemnată, dar pornită cu pricepere și cu gândul curat de a servi creștinește obștea setoasă după izvoarele cristaline ale pietății și științei propovădulte de biserică, în decurs de 70 de ani a ajuns o instituție care se impune cu puterea ce reprezintă. Cu totul a scos 2085 de lucrări în 24,830 de coli extensiune. Dintre acestea 852 de lucrări aparțin literaturii populare, 369 literaturii didactice, 325 privesc chestiuni științifice. Mai slab e reprezentată încă literatura frumoasă (cu 88 lucrări), dar asupra acesteia încă se îndreaptă în timpul din urmă tot mai mult atențiunea conducătorilor. De încheiere mai amintim, că dintre toate editurile societății sf. Ștefan abia 144 sunt traduceri, iar restul de 1941 tot lucrări originale și că societatea va publica în curând seria completă a operelor cari le-a editat.

Dr. Vasile Șăuleanu.

CRONICĂ.

Alegerea de Mitropolit. Scrisoarea din 6 Aprilie c. a ministrului de culte fixează alegerea de mitropolit pe ziua de 9 Maiu (Joi după Paști). În sensul acestei scrisori, Sinodul electoral se convoacă prin Ordinariatele de Blaj, Gherla și Lugoj și se deschide și se conduce prin seniorul episcopilor sufragani, Preasfințitul *Dr. Demetriu Radu*. Insuș actul alegerii se conduce de comisarii regești *Ugron Gábor* și de prelatul *Iosif Siegescu*. Drept de alegere au 207 inși, ca și în 1893, cu singura deosebire că de astădată s'a recunoscut dreptul de alegere și pe seama *notarului capitular*. În locul protopopilor noștri internați se recunoaște dreptul de vot viril pe seama administratorilor protopopești interimali. În schimb se spune expres, că tractele protopopești pot alege ca reprezentanți singur preoți din sinul lor, aleși într'o zi anumită, care se va fixa din partea Ordinariatelor respective. Mai amintim și aceea, că sinodul electoral se va deschide încă în sara prezilei de alegere, așa că electorii trebuie să fie în Blaj deja în 8 Maiu înainte de amiazi. De încvartirarea și prevederea lor se îngrijește fondul intercalar.

Acestea sunt dispozițiile mai însemnate referitoare la alegerea apropiată. Amănuntele se cuprind în cercularele ce se vor da din partea Ordinariatelor. Cadrele sunt deci fixate până la cele mai mici, poate chiar și prea mici, amănunte. Asta nu ne împiedică însă chiar de fel, ca noi să le umplem cu un spirit cu adevărat mare. (ar.)

*

Contribuiri pe seama „Asociațiunii“. Biroul „Asociațiunii“ publică în timpul din urmă o listă de contribuiri, din care reiese, că o seamă de institute și câțiva particulari cu tragere de inimă au ținut să vină în ajutorul tovarășiei noastre culturale din Sibiu cu suma de cor. 7,085. În fruntea institutelor (cu totul 7 la număr) stă și de astădată „Economul“ din Cluj cu suma de două mii coroane, celelalte 6 („Lumina“, „Arieșana“, „Crișana“, „Vulturul“, „Armonia“ și „Bănățana“) au dat toate laolaltă abia 685 cor. Afară de aceea, direcțiunea „Economului“ a hotărât să propună adunării generale (care fără îndoială va primi această propunere), ca an de an să ajute „Asociațiunea“ cu câte 1000 cor. și să aboneze pe seama cabinetelor de lectură parohiale de pe teritoriul despărțământului Cluj câte 200 exemplare din Nrii „Bibliotecii populare“ ce vor apărea. Iar funcționarii institutului, membrii în direcțiune și ai comitetului s'au obligat că vor concurge pentru scopurile ei anual cu câte 1% din adausele ce vor primi. Dintre cei 17 particulari, câți biată poate înșiră lista, se impune ofertul de câte una mie coroane ale dd. *Gavril Precup, Andreiu Bârsan, și Dr. Liviu Micșa.*

Nu știm dacă „Asociațiunea“, care afirmative „se luptă cu mari greutate de ordin financiar“ a făcut ori nu ceva apel în această cauză către publicul românesc, dar dacă pe urma vreunui apel, s'au putut încasa numai câteva mii de coroane, trebuie să spunem, că spiritul nostru de jertfă a scăzut binișor „în urma războiului îndelungat“. Se prea poate, că oamenii așteaptă dela „Asociațiunea“ noastră și în aceste vremuri — poate chiar mai mult decât altădată — o activitate mai vie, dar eu toate acestea apelul ce se va fi făcut trebuie să aibă un rezultat neasămănat mai frumos.

Pilda „Economului“ și a celor trei particulari poate servi ca un bun îndemn pentru a suplini în viitorul apropiat ce s'a neglijat în trecut. Deosebit institutele noastre de bani au cuvântul. (r.)

*

Un ajutor foarte bine venit a fost acela, care din incredințarea guvernului s'a votat din partea „comisiunii regnicolare pentru îngrijirea războinică” (országos hadigondozó-bizottság) pe seama bieților noștri preoți deficienți și a sărmanelor văduve de preoți, cu orfanii lor fără de număr. E vorba de un ajutor de *treizeci de mii coroane*, care la cererea Ordinariatului nostru arhidiecezan din 4 Septembrie 1917 i-s'a pus la dispoziție spre a fi împărțit dupăcum va află de bine între aceia, pentru cari s'a dat.

Ordinariatul a cerut pe seama fiecărui preot deficient câte 500 cor., iar pentru văduve cel puțin câte 300 de coroane, amintind, la dorința expresă a numitei comisiuni, și numărul acestora (34 de preoți și peste 160 de văduve), dar cererea nu s'a putut împlini întocmai. Foarte mult înseamnă însă și ajutorul primit, care s'a și împărțit. Cu totul au fost împărțiiși 18 preoți (7 cu câte 500, 10 cu câte 400 și 1 cu 200), 78 de văduve (6 cu câte 500, 5 cu câte 400, 29 cu câte 300, 36 cu câte 200 și 2 cu câte 100) și orfanii lipsiți de ambii părinți alor 3 preoți (2 cu câte 400 și 1 cu 200).

Distribuirea acestor sume s'a făcut pe baza informațiilor primite dela oficiile protopopești și astfel ne place să credem, că ajutorul i-a ajuns chiar pe aceia, cari — după cât se poate judecă omeneste — au fost mai avizați la el. Ajutorul nu e mare, dar dacă ne gândim, că întreg ajutorul anual al unui preot deficient numai într'un singur caz trece cu ceva peste 1240 cor. și în atâtea cazuri este mult mai mic, și mai cu seamă dacă considerăm penzia bietelor văduve cu atâtea orfanii a căror penzie maximală este de 620 cor. — ori cine va trebui să admită, că cele 30.000, cari s'au împărțit au putut alina multă suferință. Că în celelalte dieceze ale provinciei noastre bisericesti, s'au cerut ori nu astfel de ajutoare, nu știm, știm însă atâtea, că văduvele și orfanii de acolo încă nu au o soarte mai de invidiat decât ai noștri.

Poate nu va fi târziu să se ceară de acuma înainte. (ar).

*

Centrale diecezane de reuniuni. În biserica apuseană, chiar și în cea maghiară, mișcarea reuniunistică este neasămănat mai dezvoltată decât în biserica noastră. Singuraticile reuniuni se nivesc, fiecare pe oalea ce și-a fixat, să trezească în inimile membrilor tot mai multă viață, tot mai

mare dragoste față de așezămintele legii creștine, în cadrele căreia doresc să le asigure fericirea.

Pentru ca feliuritele reuniuni să poată lucra în viitor și cu mai mult rezultat, prin aceea, că sunt în legătură organică una cu alta, episcopul Albei-regale Dr. Prohászka Ottokár, care zilele acestea a fost numit consilier intim regesc, a înjghebat cu ajutorul protopopului său Csöngedy o „centrală diecezană“ a tuturor reuniunilor de pe teritoriul eparhiei sale. După norma organizațiilor similare din țările mai culte ale Apusului, noua centrală este organul autorizat de îndrumare în toate chestiile referitoare la reuniuni. În cadrele centralei s'au înființat deocamdată 11 secții (socială-politică, de presă, școlară, de viață religioasă, caritativă, economică, de tovarășii ș. a.), în fruntea cărora stă câte un referent de specialitate. Afară de aceea fiecare tract protopopesco își are referentul său propriu, care ține seamă de întreagă mișcarea din tractul respectiv, având să raporteze despre ea personal în convenirile centrale, cari se țin cam la un sfert de an odată. Hotărârile ce se aduc în comisia centrală cu majoritate de voturi obligă după aprobare pe toți preoții. An de an se țin câte o adunare generală a tuturor reuniunilor.

Cam de această natură este și *centrala reuniunilor noastre mariane*, care se pregătește acum de mai multă vreme aici în Blaj. Pe cât știm statutele ei sunt deja aprobate, așa încât nu credem să mai întârzie mult nici constituirea ei, ca fără amânare să se pună oamenii pe lucru. Pe urma activității acestei centrale, sperăm, că cu încetul se vor porni tot mai multe reuniuni și de altă natură, cari mai târziu vor putea fi unite apoi și la noi într'un singur organism central, așa cum e la alții. (r.)

*

Adunarea generală a societății sf. Stefan s'a ținut anul acesta în 21 Martie. Prezidată de patronul suprem al societății, cardinalul *Csernoch*, adunarea jubilară (70 de ani dela înființare) din acest an a fost un nou prilej pentru trecerea în revistă a forțelor de cari dispune catolicismul maghiar, și o bună ocazie pentru a se orienta asupra problemelor viitorului.

Raportul directorului *Erdösi* despre activitatea anului ultim remarcă în chip deosebit greutățile extraordinare, o adevărată „vis maior“, cari au stânjenit foarte însemnat dezvoltarea societății. În fața conjuncturilor nespuse de favorabile,

create de setea nemai pomenită după cărți, lipsa de hârtie și a brațelor de muncă (tipografia are cu 150 de muncitori mai puțin decât în vremuri de pace) au impus societății în activitatea sa cadre, mai modeste chiar decât în anii de mai înainte. Totuș s'a lucrat mult. Membriilor ordinari (6135) li-s'a dat și anul acesta, fără a li-se urcă taxa de 10 cor., revista „Katholikus Szemle“ în estenziunea veche de 60 coale și călindarul societății. Membrii ajutători (cari sunt circa 20,000) au primit pentru suma de K. 2'80 (care pe viitor s'a ridicat la 4 cor.) și de data asta 4 broșuri, a căror preț face mai mult decât de trei ori taxa de membru. S'au editat apoi mai multe cărți religioase și științifice, s'a dat o deosebită atenție cărților de literatură frumoasă, s'a înființat o nouă bibliotecă populară creștină („Keresztény kis könyvtár“), în care s'au scos 7 numeri, iar vechea bibliotecă populară („Népiratok“) s'a îmbogățit cu 10 numeri (cu totul are 325 numeri). Tot literatura populară o servesc și cele 54 de calendare, scoase fiecare nu numai în limba maghiară, ci și în limba germană, slovacă și croată. Acțiunea de providere cu cărți bune a celor din războiu a fost foarte puternică și în anul din urmă. În scopul acesta s'au cheltuit pentru soldați 50,401 coroane. Numai cărți de rugăciuni s'au distribuit, cu totul gratuit peste 180 de mii în preț de 30,679 cor. iar „Evangheliile din Dumineci și sărbători“ s'au tipărit anume spre acest scop, în 100,000 exemplare.

Com aceasta este în câteva trăsături activitatea din ultimul an a primei și celei mai puternice societăți culturale a catolicilor maghiari. O activitate, de care de sigur n'au nici un motiv să se rușineze. (vs.)

*

Primatele Csernoch și statificarea școlilor confessionale. În vorbirea de deschidere a adunării generale din 21 Martie c. a societății sf. Ștefan din Budapesta, primatele bisericii romano-catolice, cardinalul Csernoch, s'a ocupat și de chestiunea actuală a statificării școlilor confessionale. Dușmanii educației religioase — care neasămănat mai bine se poate face în cadrele școlilor proprii ale singuraticelor confesiuni, decât în acele de stat —, agită anume cu multă putere ideea statificării tuturor școlilor confessionale, și pentru a asigura acestei mișcări anumite șanse de reușită, nu se sfiesc a prezintă această operă ca un mare câștig pentru unitatea statului maghiar.

Primatele Csernoch este în mod firesc dușman al acestei mișcări. În calitate de cap bisericesc i-se impune de dreptul să lupte din toate puterile împotriva încercărilor de a sdruncina în generațiile viitoare acel temelie de cultură religioasă-morală, care după convingerea sa mai cu seamă prin școlile confessionale a contribuit atât de mult la consolidarea ordinii sociale existente la noi. Totuși, în contradicție vădită cu aceste principii, primatul *admite statificarea școlilor confessionale ale naționalităților*. Preocupațiile sale de ordin religios și bisericesc, cari i-se potriveau atât de bine, îl părăsesc pe un moment și între aplauzele ministrului Apponyi, care era de față, se inhamă la carul dușmanilor educației religioase. „Școli de stat acolo să se ridice — zice pâr. Csernoch — unde nu este școală bună și patriotică, ... nu însă acolo unde sunt școli de aceeași structură și cu același plan de studii ca a celor de stat“.

Ce contrast dureros! Dușmanii educației religioase pentru a fi consecvenți cer statificarea *tuturor* școlilor confessionale, iar prietinii ei pretind respectarea confesionalității *numai* pentru cele maghiare, *pentru cele „patriotice“*. Ori nu vede dl Csernoch, că această concesiune făcută de dragul marelui său „patriotism“ în numele întregii sale biserici, este un pas fatal care cu putere irezistibilă va duce la statificarea tuturor școlilor. Cetățuile creștinismului și drepturile bisericii, nu se apară cu astfel de târgueli mărunte! (ar.)

*

Statificare de școli. Pe urma războiului cu România, consiliul nostru de ministrii a hotărât, la stăruințele contelui Apponyi, ridicarea unei granițe așezăminte „culturale“ față de viitoarea Românie. În serviciul acesteia se pune înainte de toate statificarea școlilor noastre confessionale din comitatele dela graniță. Lucrul s'a început de mult, chestiunea își are și comisarul său aparte și după isprăvile făcute în comitatele nord-și sud-ostice ale Ardealului, gazetele din Budapesta ne pun în vedere statificarea alor circa 200 de școli, în majoritate ne-unite, din comitatul de margine al Hunedoarei. În comunele: Bărești, Livezeni, Beriu, Ohaba de sub piatră, Micșoară, Șibot, Orăștioara de jos, Balomir, Bințița, Orăștioara de sus, Gelmar, Castău, Costești, Mărtinești, Dăncul mare, Șibișelul-vechiu, Pricaz, Pișchinț, Romos, Romoșel, Turdaș, Vaidei, Batiz și Sântă-Maria-

de-piatră lucrul ar fi deja terminat, iar în celelalte comune se urmează aceeași procedură.

În lipsa organelor de publicitate mai mari, și mai cu seamă în fața cenzurei, care se aplică cu multă rigoare în chestii mai gingașe cum este și aceasta, o orientare exactă și minuțioasă asupra situației învățământului nostru rural ne este aproape cu neputință. Singur Ordinariatele noastre bisericești, prin mâna cărora trebuie să treacă toate actele de natura asta, ar putea să ne deie oareșcari informații în chestie. Dar proprie nu de informații ne arde nouă, ci de școlile noastre primejduite, la cari în virtutea legilor în vigoare, cari nu pot fi nesocotite, confesiunile au drepturi asigurate, pe seama cărora Ordinariatele sunt datorare să pretindă respectul cuvenit. În situația dată întreagă răspunderea cade asupra lor și de aceea nu ne îndoim, că vor fi, toate ca unul, la înălțimea chemării lor sfinte.

Școlile noastre sunt leagănul credinței și al bisericii noastre și de aceea nici o jertfă pe care ar cere-o apărarea lor, nu este și nu poate fi prea mare. Dacă guvernul în temeiul puterilor excepționale ce le are din cauza războiului subtrage școlilor noastre din acele părți ajutorul de stat votat odată, prin ce confesiunea devine incapabilă de a-și mai susține școala — căci asta e procedura ce se urmează! —, ce ne împiedecă oare să pornim o mare mișcare pentru *reînvierea contribuțiilor la fondul cultural*, cari făcute în stil mare — un fel de „împrumut de războiu cultural“, cum au catolicii maghiari pentru presă —, ne-ar putea asigura dacă nu toate, dar cel puțin o parte însemnată din școlile ținute și până acum cu mari jertfe. Dacă primatele țării are cuvânt să protesteze energic împotriva statificării școlilor sale, pentru ce să fim noi cu mai puțin simț față de o chestiune atât de vitală pentru biserica noastră. (ar.)

Cărți și reviste.

Numărul 7 din 1 Aprilie c. al revistei din Timișoara »*Papok Közlönye*« aduce un fragment din vorbirea ținută la acadenia Sf. Ștefan de profesorul universitar Mihályfi asupra fostului său coleg la facultatea teologică și membru al academiei, Dr. Dudek. Prin schișarea mediului cu totul neprielnic, în oare se desfășură activitatea științifică a celorce se dedică științelor

peste tot, și a deosebit științelor teologice, pâr. M. prezintă un tablou din cele mai reușite, care se potrivește de minune și la stările noastre.

O piedecă însemnată în calea dezvoltării științelor teologice la noi este după M. statutul academiei de științe ungare, care nu admite ca cineva să poată ajunge membru al ei pentru activitatea sa de pe acest teren. O altă piedecă este salarizare puțin corespunzătoare a profesorilor dela institutele teologice, cari pentru a avea o situație cât decît suportabilă caută și alte izvoare de venit, și astfel nu le rămâne nici vreme și nu mai au nici voie pentru activitate științifică mai intensivă. La acestea se mai adaugă ca o împrejurare foarte însemnată faptul, că oamenii de știință teologică nu sunt apreciați după cuviință nici chiar pe teren bisericesc. »Teologul — zice pâr. M. — nu are ceva trecere deosebită; la împărțirea rangurilor și distincțiilor bisericești, faptul, că cineva e bărbat de știință, că a lucrat pe acest teren, că are activitate publicistică, se consideră mai pe urmă. Câțiva ani petrecuți în aulele episcopoești numără mai mult decît un sfert de veac consumat în activitate științifică-literară; merite politice, legături personale, mai cu seamă prin doamne de ale aristocrației înalte, plătesc mai mult decît o activitate literară, care să dea volume pentru o întreagă bibliotecă». Iar între astfel de împrejurări foarte puțini au tăria de suflet să persiste a lucra pe terenul științelor, cei mai mulți aleg laturea mai ușoară a vieții, realizându-și în scurtă vreme toate aspirațiunile sufletului lor plin de ambiții. Aceste sunt cauzele și la aceea, că literatura, mult puțină, câtă totuș se face, nu are trecerea de care ar fi vrednică, așa că activitatea pe acest teren — în lipsa arhierieilor mecenaiți de odinioară! — înseamnă aproape totdeauna și o grea jertfă materială.

Cam acestea sunt ideile pâr. Mihályfi, care desigur nu poate fi învinuit cu aceea, că ar fi spus credințele sale din supărare, pentru că, vezi Doamne, nu ar fi putut să-și realizeze prin activitatea sa literară nu știu ce aspirații înalte. Este un modest călugăr cisterciț, care nu a putut să se gândească la mitre episcopoești și de aceea constatările lui au îndoită valoare. Mai ales, că vorbește din experiența unui trecut literar de peste treizeci de ani. (r.)

Numărul 11 din 14 Martie c. al organului preoțesc din Salzburg »*Katholische Kirchenzeitung*« se ocupă de nou de chestiuni referitoare la biserica noastră.

Înainte de toate se încreastă chestiunea alegerii noului mitropolit, pe seama căreia autorul cere mai multă libertate decum a fost la alegerea mitropolitului dela Sibiu, »unde n'au lipsit încercări de influințare a alegerii«. Ca o problemă din cele mai grele a viitorului mitropolit se prezintă chestiunea autonomiei noastre separate, asupra căreia găsim aprecieri cât se poate de

corecte. Cu interesante amănunte se espune anume fidel punctul nostru de vedere, înșirându-se taxative temeierile bisericești (canonice) și cele de stat, pe cari razimă »independența noastră bisericească de orice ingerință a scaunului primațial«. Se insistă apoi asupra solidarității ce există în afirmarea demnă a acestui punct de vederii între clerici și mireni, relevându-se, că »nimecirea acestei independențe ar însemna o grea lovitură pentru unire și pentru consolidarea ei încă nu tocmai deplină. Și dacă momentan nici nu se va putea ajunge la o autonomie deplin coordonată celei romano-catolice, din partea Românilor se sperază cel puțin o înțelegere, care să respecte vechea autonomie și să lase neatinsă«. În sfârșit se ocupă de mișcarea puternică — susținută mai ales de puterile mai tinere —, ce este pentru a creă în sinul bisericii mai multă viață și pentru a provoca reformele cerute de spiritul vremii. În locul principiului tradițional de »nihil vinovetur« începe să stăpânească și aici deviza »instaurare omnia in Christo«, cea mai bună garanță a unui viitor mai frumos. Notița nu uită să amintească nici pe vicarul capitular al arhidiecezei, despre care spune că se bucură de »mare trecere«.

Așa scrie de astădată cel mai răspândit organ de informații bisericești din monarhie și noi ne bucurăm, că măcar în cercurile austriece ale catolicismului găsim atari cuvinte și sentimente de înțelegere a rosturilor noastre. (ar.)

Cărți intrate la redacție.

Dr. Ștefan Cioroianu, Dor de lumină. Arad 1917. Prețul 4 cor.

Școala noastră poporală și darea culturală. Un raport officios. Arad 1918.

Dr. Paulus W. Keppler — Bányász József, A szonvedés iskolája. Budapesta 1917. Edit. Szt. István Társulat. Prețul 4 cor.

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

P. Uioara. Aveți toată dreptatea. În marea zi a alegerii de mitropolit trebuie să triumfeze cauza mare a bisericii noastre, delăturându-se orice interes personal și uitându-se atunci orice sentiment de prietinie, de consângenitate ori de afinitate. Domnul Hristos zice, că acela va fi mare întru împărăția lui, care va face și va învăța. În biserica Domnului încă trebuie să fie înălțați aceia, a căror viață și activitate din trecut sunt garanță pentru o viață tot așa de frumoasă și pentru o mai mare activitate în viitor. — Dee bunul Dumnezeu, ca ajungerea în ternar să fie pro piis meritis și răsplata muncii pentru muncă. *Sensor*.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Membrii redacției.

Posta Administrației.

T. Pogăceaua. Prețul abonamentului, trimis în 12 Martie 1918, l-am primit. Nrii 5—6 Vi i-am trimis a doua oară. Intrucât V'a sosit și celalalt exemplar, Vă rugăm, să binevoiți a ne returna unul, fiindcă din numărul acesta mai avem numai câteva exemplare.

D. Cetate de baltă; D. Budinț. Ați achitat prețul abonamentului și pe sem. I. a. c.

T. Giurgiu. Pe 1919 aveți la noi un bon de cor. 10—

O „Bibliotecă“ bună și ieftină!

„*Biblioteca Sămănătorul*“. Editura librăriei diecezane. Arad, (strada Deák Ferencz). Până acum au apărut următorii numeri: Nr. 1. Alexandru Ciura: Frații. Schițe din războiu. — Nr. 2. Victor Stanciu: Cuib de rândunică și alte schițe de popularizare științifică. — Nr. 3. Ion Agârbiceanu: Din viața preoțească. Schițe. — Nr. 4. Dr. Ioan Lupăș: Din trecutul ziaristiceii românești. — Nr. 5. Dr. Ion Mateiu: Școală și educație. Pagini ardelenesti. — Nr. 6. Al. S. Iorga: La chestiunea industriei noastre. — Nr. 7. Ion Clopoțel: Insemnări pe răboj. — Nr. 8. I. Barac: Pitelea Gâscariu sau Paradigma leneșului, mult curioasă și în stihuri alcătuită. — Nr. 9—10. Mihail Gașpar: Blăstăm de mamă. Roman. — Nr. 11. Victor Stanciu: Plantele de leac. — Nr. 12. Emil Isac: Ardealule, Adealule bătrân. — Nr. 13. Grazia Delleda: La stână și Ispita. Schițe trad. de C. Mușlea. — Nr. 14. I. Băilă: Insurăm pe Victor și Pe povârniș. — Nr. 15. Dr. Ioan Lupăș: Luptători pentru lumină. — Nr. 16. Dr. Al. Borza: Din lumea plantelor. — Nr. 17. Ioan Georgescu: Dovezi nouă pentru adevăruri vechi. — Nr. 18. Gavril Todica: Zări din univers. — Nr. 19. Dr. I. S.: Patimile și moartea Domnului. — Nr. 20. Wildenbruch: Lacrimile copiilor. — Nr. 21. V. Stanciu: Poezii populare din războiu. (Oprit de cenzura militară). — Nr. 22. Colinde, cântece de stea și cântecele irozilor. — Nr. 23—25. M. Eminescu: Poezii. — Nr. 26. Al. Ciura: „Sorisoare în cealaltă lume“. Schițe din războiu. — Nr. 27—28. Ion Clopoțel: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace. I. — Nr. 29—30 Ion Clopoțel: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace. II.

Nrii 1—21 se vând cu câte 40 fil. numărul, iar Nrii 22—30 cu câte 60 fil.

Mai nou:

Din război

Viersuri și cântece

Broșura aceasta de 3 coale formează Nr. 2 din „CĂRȚILE RĂSBOIULUI“ întocmite de A. Melin. Întreagă presa noastră are pentru ea numai cuvinte de laudă, la cari ne alăturăm și noi din inimă.

Se poate avea dela librăria seminarială pentru 50 fileri.

Tipic Bisericesc

de

Dr. Victor Bojor, Aron Papiu și Ștefan Roșianu

O carte de cel mai mare folos pentru oricare preot de legea răsăriteană, prin care se promovează nespus de mult unitatea cultului public dumnezeesc.

Se vinde cu 5 cor. și se poate avea dela librăria seminarială din Blaj.
